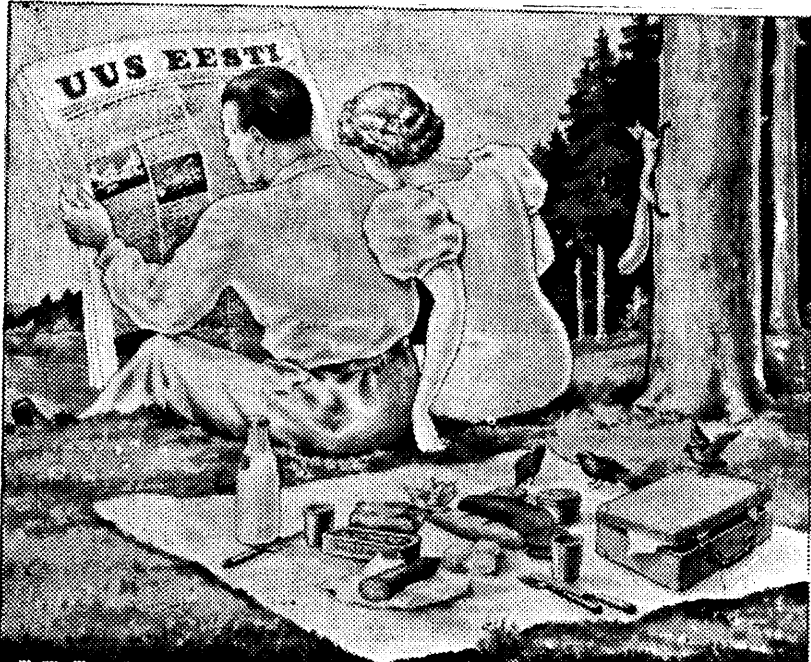

EESTI NOORUS

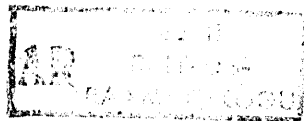
SISU

- G. Ernesaks* Me purjetame merele (laul noodiga)
Ivar Paulson 2 luuletust
Dr. R. Roots Päike ja sport (artikkel)
Ed. Viisnapuu Noorsoo laulukooride repertuaarist (artikkel)
Dr. G. Vilbaste Rändrahnud maastikus ja rahvaluules (artikkel)
R. Viidalepp Muhu külalaulikuist ja nende lauludest (artikkel)
Jaan Kross Kas ja miks eesti tänapäeva noorsugu pole idealistlik (kõne)
Anni Collan Rahvatants Soomes (artikkel)
Kuidas vanasti Martnas lõbutseti ja tantsiti (kirjutus)
A. Kalamees Suviseid rahvamänge (kirjeldusi)
K. Selistemäe Laul ja meeolu (kirjutus)
A. M. Leedu külalisi Tallinnas (artikkel)
Külalisi Soomest (ülevaade)
R. Pärna Suur võit (spordiveste)

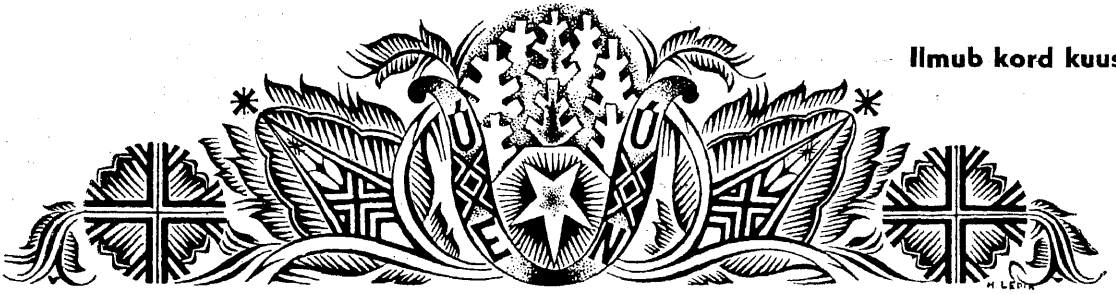

KA KAUNIMAS LOODUSES
KÜIDAB TEID
"UUS EESTI"
SISUKUS

1920

Ilmub kord kuus

EESTI NOORUS

№ 6

TALLINNAS, 22. JUUNIL 1938

X AASTAKAIK

KR. RAUD

KALEVIPOJA SÕIT

*M*ei töotame ehitada edasi seda suurt rahvushoonet, millele panid aluse meie muistsed ja Vabadussõja sangarid; töotame kaitsta oma iseseisvust ja vabadust. Meis ei kustu kunagi vabaduse iha, tung ühistele suurtele tegudele. Maa, millel asume, on meie maa!

Me purjetame merele

„Leelo VI“

Kõlarikkalt

G. ERNESAKS

Me pur-je-ta-me me-re-le, hel-ri-va-le

pir-na-le Tuu-le-koop len-des maid len-des

viib, maid viib Nü a-var suur me-re-pind

hui-ka-mas ve-si-lind, rööm-sa-ti

pas-su-mäs rind - - - - - Hoiä -

hoo, hoiä-hoo hoiä-hoo, hoiä-hoo, me-vel

lak - su - mas lai - he - le har -
 lain - te
 lai - re - ll

jad hoia - hoo hoia - hoo hoia

hoo hoia - hoo me - rel ko - la - mas

ul - jalt meje lau - - - lud. ul - - jalt hoia -

hoia - hoo hoia hoo Hoia -
 hoo - - - hoia - hoo - - -

hoo - - - hoia hoo - - -

Võidupühaks

Väljusid võitjana lahinguvallast,
Vaba Sa nüüd, ning nii härrandlik, prii.
Tormid kõik raugenud vastu Su kallast,
Hüüd meil kõigil suus: „Edasi nii!“

Ju kaua, ju kaua Sa kütkes
Pidid vaevlema, kindlaks jäi meel.
Kõige rängemas, raudseski ikkes
Rühkis rahvas Sul vabadusteel!

Sööbus noorelt Su võitlus mul hinge,
Tõusevad silmi ees ammused lood.
Sinu minevik, valus ja sünge,
Siiski sangarlik, uhked ta vood!...

Soome!

Veel paistab ranna kumerus
ja kodulinna tuled;
pea vetevoog, öötumedus
kõik endas ühte suleb...

Laev laintes künnab vagusid,
ta juhiks kajak ees;
all masinad vaid tagusid
üksluiselt kogu tee.

Küll ruttab laeva võimas sõud,
käil loobib üles pritsmeid;
nii kipub mulgi ihk ja jõud,
kust kuulen venna kutseid...

Tuul ette kannab mõtte mul,
viib üle lahe Soome,
kus kõval graniitseljakil
meil kerkib venna hoone.

Kus kargeis põhjalaanis tuul
ürgaegadest on puhund;
kus nigel juurtemuld on puul
maal, mida suurveed uhund.

Kuid samas sulnid suveööd,
järvpeegli, salmed, saared;
maakohad, kus ei inimtööd
näind ial põlislaaned...

Ju ammu, ikka nähes merd
mind võimsalt kiskus minna,
kus rahvas, teadsin, sama verd
— nüüd kanna laev mu sinna!

*Gustav
Ernesaks*

Sünd. 12. XII 1908. a. Harjumaal. Lõpetanud Tallinna Konservatooriumi keskkooli ja gümnaasiumi lauluõpetaja klassi 1931. a. ja kompositsiooni klassi 1934. a. Juhatanud Tallinna Linnateenijate ja Tallinna Meeslaulu Seltsi meeskoore. Praegu juhatab Tallinna Naislaulu Seltsi naiskoori ja ÜENU Tallinna osakonna segakoori ning on õppejõuks Tallinna Konservatooriumis, Lenderi gümnaasiumis ja Riiklikus inglise Kolledžis. Lauljate Liidu juhatuse liige. Loonud koori- ja soololaule.

Meie käesolevas numbris toodud laulu autor.

Päike ja sport

Päike äratab kevadel taime ja lehes-
tiku, äratab tegevuse spordi ja mängu-
väljakuil. Päikese valguse suurenemi-
sega suureneb igas inimeses tung
välja loodusesse. Seda teeme meeleldi
ka talvel, kuid kattes oma keha riie-
tega vastavalt ilmastiku toimele. Ke-
vadest suvesse väheneb järkjärgult see
kate ja avaneb võimalusi soodsamalt
anda kehale liikumise vabadust. Mida
elavam või jõulisem on liikumine, seda
elujõulisem on isik.

Igas inimeses on tung spordile. Kui
ta ise pole harjunud või võimeline
erilist kaasategema, siis vaatab ta mee-
leldi pealt ja elab kaasa. Kui keegi
teisiti väljendub, siis petab ta ennast.

Sport ja mängud omavad siis eri-
lise tähtsuse, kui sealjuures ärakasut-
atakse eriti meid ümbritseva loodus-
hüvesid. Nende seas omab päike erilise
tähtsuse.

Päikese valguse ja soojusega meie
ei saa ette kujutada mingisugust elu
maapinnal. Sellepärast ei tohi kasu-
tamata jätta meie kliimatilistes oludes
päikese hüvesid ajajärkes, kus see meie
kehale võimalik. Päikesekiirtest vähe-
mõjutatud keha ja nahk on vähem-
suutelised vastupanuks nii haigustele
kui ka ilmastiku mõjutustele üldiselt.
Pigmenteerunud naha kaudu ei pääse
haigusid nii kergelt edasi, kui kah-
vatukehalistel; viimased on tundelikud
külmetumiste ja katarridele jne.

Millist toimet avaldab siis päikese
kiir meie kehale?

Lühidalt mainiksin järgmist: 1) Päi-
kese kiirte toimet naha väikesed ve-
resooned laienevad, verd koguneb keha
pindmistesse kihtidesse ja selle taga-
järgel keha suurtes veresoontes ja sise-
elundites langeb vererõhke. 2) Naha
eristav tegevus suureneb, rasva ja higi-
näärmed tegutsevad tugevamini. Higis-
tamine on tähtis, keha soojuse korral-
damisel; sealjuures kõrvaldatakse ka
paljud kehale enam mittetarvilikud
ainetevahetuse lõppproduktid, nagu
kusinik, mitmed soolad, orgaanilised

happed ja mürkollused. Vähesel mää-
ral tekki higis aurab nahalt otsekohe,
ilma et see oleks märgatav, päikese
kiirritusel võib ta aga ilmuda nahale
tilkadena. Sealjuures kahaneb vähesel
määral keha kaal ja vere erikaal tõu-
seb. 3) Naha pindmises kihis on meil
erilisi rasvaaineid n. n. lipoliide. Päi-
kese kiirritusel tekkib viimastest nahas
eriaine, mille osa organismis on sar-
nane vitamiinide toimele. 4) Nahk
kuulub ka sisenõristuse elundite hulka
s. o. saadab teatud nõresid vereso-
nestikku, kusjuures need mõjutavad
teisi sisenõristuse näärmeid, esijoones
sugunäärmeid, kilpnääret ja ajuripatsit.
Näit. naistel kuuriiete eel on naha
reaktsioon kiirritusele kõige ägedam,
peale kuuriideid kõige nõrgem. 5) Päi-
ke mõjustab meie üldainetevahetust,
elustades lämmastiku-, rasva, süsivesi-
kute ja mineraalainete ringlemist. 6)
Mõjutuses veretähte näeme, et puna-
libled ja sageli ka valgelibled hulk
tõuseb. 7) Südame ja soolte tegevus
saavad päikese kiirte toimet paremini
reguleeritud.

Nii näeme, et otsestest päikese kiirte
on oluliselt hää mõju meie organismile.
Sealjuures tekib ühtlasi nahas pruun-
ikas pigmentatsioon millel omajagu
tähtsus päikese kiirte muutumisel na-
hast läbitungil.

Kuidas praktiliselt kasutada päikese
mõju?

Selleks korraldame päikesevanne,
s. o. viibime võimalikult väheses riie-
tuses päikese käes. Eriti soovitatav on
aga sealjuures sportida mängida või
võimelda, ühesõnaga liigutada nii, et
päikese kiired pääsevad vaheldumisi
kõigile kehaosadele, see suurendab
ühtlasi päikesevanni toimet ja hoiab
ära kahjulikke nahaärritust.

Kevadel päikesevannidega tuleb alata
pikkamisi, 10—15 minutiga, hiljem
järkjärgult kestvaamalt. Liig tugev naha
reaktsioon ja villide tekkimine on kah-
julik. Kaitseks võib nahka võida ker-
gete õlide või salvidega.

Kui keha on järkjärguliselt pruunistunud, siis võib viibida päikese käes hädaohtult juba pikemat aega. Tavaliselt jätkub tunniajalisest päikese käes viibimisest, kuid võib ka tunduvalt kauem, olenedes täiesti isikust ja harjumusest.

Ei tohi otse peale sööki minna päikesesse, samuti ka mitte sportida. Päike kisub vere naha alla ja sportimisel tungib verd enam lihastesse; peale sööki on aga verd vaja suuremal määral seedimiselundites. Umbes paar tundi pärast sööki on paras aeg.

Päikese käes viibides olgu pea kaetud kerge mütsikese või rätikuga, eriti kukul. Magamaunumine päikese käes on kahjulik.

Päikese vannile ja harjutustele järgnevalt mõjub kosutavalt lühike suplus või külm tušš. Enne seda peab end aga veidi jahutama. Edukalt võib tarvitada värskendamiseks päikese käes soojendatud vett.

Kokkuvõttes võime konstateerida, et päikeseta ei oleks meil elu, päikese kiirtel on organismile suur tähtsus. Sportimist ja mängu siduge ühtlasi päikesevannide võtmisega ja kasutage väljasviibimiseks suvel igat päikesepaiselist ilma.

Muhulaste laulukoor rahvariideis.

Ed. Viisnapuu

Noorsoo laulukoорide repertuaarist

Kooriliteratuur noorsoole moodustab omaette noodikirjanduse liigi, mille soetamine ja tarvitamiseks valimine on küllalt tähtis küsimus, et sellele aegajalt suunata mõtisklusi.

Nii füüsiliselt kui vaimselt noorsugu asub täiskasvanuist erinevas seisukorras, millele vastavalt peab ka sündima tema rakendamine ja harrastuste määramine. Siin tulevad arvesse kehalise arenemise aste, huvide piirkond ning üldine kandejõud.

Laste kohta tarvitatakse ütlust, et nendel on heledad hääled, mille juures selle määritleva sõna all mõeldakse sagedasti ka kõrgust. Siin aga peab mõistma siiski vaid värvingut, kuna laste hääled täiskasvanutega üldse ei suuda võistelda ulatuses — kõrguse ega madaluse sihis. Järelikult lastekoорide repertuaar pole sama, mis lauluvara naiskoорile. Erilist tähelepanu kasvatamisel vajavad poisid, kuna nende juures murrang sünnib suurtes mõõtudes.

Rakendamise viisidest noorusaastatel sagedasti oleneb hääle ebatervislik

seisukord edaspidi. Murdejärgus püsivate häältega peab käituma nii, et ei tekiks koormavaid pingutusi, õieti tuleb neil laulmise mõttes lasta ajutiselt hoopis puhata. Kui poiste kohta vahel piltlikult väljendatakse, et nad õhtul heidavad magama sopranitena ja hommikul ärkavad bassidena, siis tähendab nende olukord äärmiselt etteväärtust nõudvat ülemineku järku. Sellel perioodil on ümberkujuneja väga raskestes tingimustes ning nõuab pingutamiste asemel küll ennemini ravi. Häälemurdmise haripunkti möödumine ei tähenda veel kujunemisprotsessi lõppu, vaid see vältab edasi koguni aastaid.

Eeltoodud põhjustes peituvadki momeendid, miks noorte laululine rakendamine on väga vastutusrikas ülesanne ja miks nendele repertuaari valik osutub raskeks ülesandeks.

Lastele koolide tarbeks koostatakse materjale vastavate eeldustega, võttes arvesse nende võimeid hääleulatuses. Mis aga puudutab ajajärku, kus koolinoori hakatakse rakendama segakoori

(eriti veel meeskoori), siis vaevalt keegi mõtleb nende jaoks spetsiaalselt asuda palade komponeerimisele. Seda ehk vahel arvestavad need heliloojad, kes ise tegelevad koolinoorte muusikalise kasvatuses vastaval alal.

Milliseid tingimusi nüüd näeksime repertuaari juures, mis on sõbilikult määratud noorte kooridele?

Alates kõrgemast häälerühmast, jääme peatuma sopranitele. Neid ei tohi ülespoole pingutada mitte selle piirini, nagu me võime olukorda kujutleda täiskasvanud naislauljate juures. Kui- gi ehk ulatus saavutataksegi, siis ometi tulemus pole päris puhas ja kõlaväär- tuslik resultaat, ning samas kohe pa- tustatakse noorte hääle tervishoiu vastu.

Aldid aga madaluse suunas ei kan- na täiskasvanutele võrdse tüsedusega. Muidugi võib ka noorte hulgas leida sügavaid hääli, kes oma ülesande täi- davad küllalt hästi, kuid see on juba võrdlemisi erakordsema valiku tule- mus. Ometi meie räägime praegu läbi- lõikest, noorsoo üldisemast harrastu- sest.

Järsult pinevamaks muutub aga kü- simus, kui asume noortekooride mees- häälte juure. Nagu juba eespool maini- sin, osutub poiste häälemurdmine pal- ju sügavamale haaravamaks tüdrukute omast. Poisid mitte ainult ei tee järsu hüppe ühest liigist teise, vaid kaju- nemises protsess kestab ka märgata- valt pikemat aega. Siin ju muudatuse ajal sünnib õige põhjalik ümbermoon- dumine.

Kõige raskemaks hääleliigiks osu- tuvad tenorid. Selle kõrgemat regist- rit üldiselt leidub harvemini, poolval- mis materjaliga aga on kooris hoo- pis keerulisem ülesandeid täita. Ise- endast ju siin noored hääled kõlavad pehmesti, kuid eeskujulises kasvatus- likus töös neid peab rakendama mõõ- duka ulatuse piirides.

Basside juures pingutuse oht vähe- neb märgatavalt. Siin ka ikka tikub materjali kogunema ülekülluses, ku- na enamasti iga noor tahab olla mada- lama häälega — järelikult mees. Siiski alles kujunemise ajajärgus püsivad hääled ei kannu sügavama registris veel täielise kõlavusega, mispärast ka

noortekoori vundamendi liigselt alla nihutamisest tuleb hoiduda.

Kui kõrguste saavutamises on ras- kusi kujunevate häälte vähese vastu- pidavusega, siis sügavustes õige täht- sat osa etendab hingamine. See külg- üldises ulatuses on noorte juures lau- lu pidurdajaks, kuna siin ei omata veel küllaldasid õhureserve.

Kõigest eeltoodust me mõistame ka, miks spetsiaalne lauluõping algab al- les 18. eluaastast või veelgi hilje- mini.

Noorte vähesem vastupidavus ja võimed ei olene üksi nende east, vaid see on teatava määrani tingitud ka vähesest treeningust. Nii saame siin asja edendada süstemaatilise ning et- tevaatliku harjutustööga. Samuti an- nab häid tulemusi hääleseade. See mit- te ainult ei lisa juure ilu, vaid õpetab ka ökonoomsust. Üldiselt seadmata häältega laulmine on sama ebatak- kui määrimata vankriga sõitmine.

Eeltoodust järgneb, et noortekoorid oma repertuaari valiku juures peavad väga teravasti jälgima palade ulatus- likku külge. Samuti pole soovitavad ka suured tehnilised raskused. Mui- dugi ei tule nõudlikkustest lõpuni hoi- duda, sest see kasvatab distsipliini ja püüdmist. Ometi ei tohi raskustega hä- vitada töördõmu. Üldiselt on soovitav, et noortekoorides kasutatavate laulude sisu vastaks nende arenguastmele ja oleks rohkem suunatud optimismi poole, kuna paljunukrutsemine ning norutunne muutub pidurdavaks noorte arengule.

Kuidas suurendada noortele määra- tud noodivarasid?

Esimene avalik palve oleks heliloo- jatele, et nad oma produtseerimise juu- res aeg-ajalt mõtleksid ka otseselt noortele. Sääraste laulude levik teisi- pidi oleks kindlustatud samuti täis- kasvanute kooride suure hulga juures, sest ka nemad vajavad hõlpsamini rakendatavat materjali.

Edaspidi aga peaks võistluste puhul üles tõstetama noortekooride reper- tuaari küsimus. Lihtsusele püüdmine on ju alati olnud vooruseks ja sidu- nud tähelepanu, kuid noorte vajaduste meeletuletamine ei osutu kunagi üle- aruseks.

Rändrahnud maastikus ja rahvaluules

Kividki kõnelevad huvitavalt ¹⁾

Meie kodumaal esineb kohati üksikult või rühmiti suuri kive, mida teaduslikus kirjanduses nimetatakse sagedasti rändrahnudeks. Põhja-Eestis on neid sagedamini, Lõuna-Eestis nähtub neid võrdlemisi harva. Need rändrahnud on kõik võõramaise päritoluga ja tõesti rännanud meile tuhandete aastate eest, enamasti Soomest, vähemal määral ka Rootsist. Üksikud neist on oma mõõtmetelt väga suured ning juba ammu äratanud rahva tähelepanu, kusjuures on nagu mõistetud nende võõrast päritolu ning seotud neid muistenditega, mis püüavad seletada nende sattumist praegusele asupaigale kas hiiglaste pildumise tagajärjel või mõnede teiste ebaloomulikkude olukordade tulemusel.

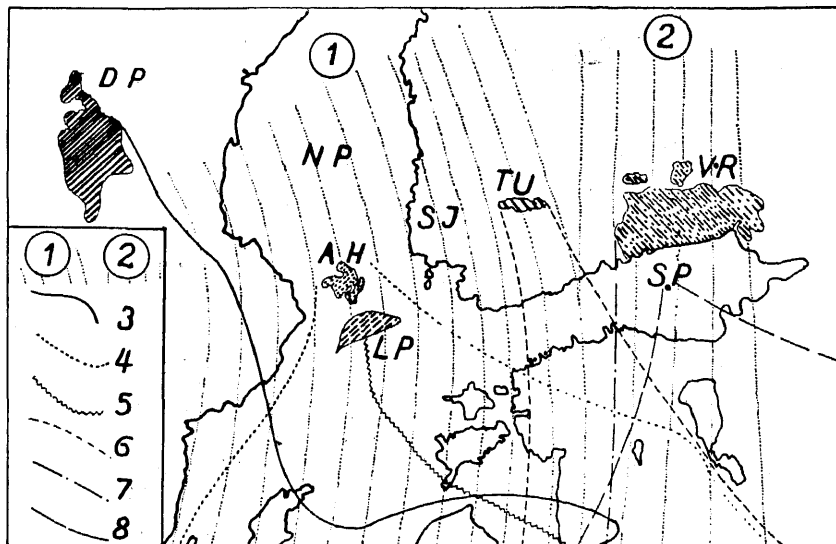
Suurem osa rändrahnude on aga väikesed ning neid tuntakse lihtsalt raud- ehk muna- kivid nime all. Vähematele kividete ei ole rahvas enamikus avaldanud erilist lugupidamist, sest neid on võrdlemisi palju ning osa neist on isegi tülikas põldudel ja niitudel, mispärast neid püütakse lõhkuda tükkideks

ning koristada siis tülinast. Kohati on raud- kivid heaks ehitusmaterjaliks kõrvaliste hoonete või tarade ehitamisel. Mõned vähemad rändrahnud on varemalt olnud ohvrikivideks ning on nüüd sellepärast muinsuskaitse all. Enamasti on ohvrikividel peal vähemad või suuremad lohud või augud, mis on peamiselt valmistatud kunstlikul teel.

Prof. dr. A. Öpik seletab ühes oma kirjutises²⁾, et teadusele pole tähtis esijoones, kas rändkivi on suur või väike, — tähtis on vaid rändrahnude koostis ja päritolu. Teadus

¹⁾ Kirjutises kasutatud andmed on võetud peamiselt töödest: Eisen M. J., Eesti kohalikud muistejutud I, II, III. Tallinn, 1920; Eisen M. J., Esivanemate ohverdamised. III trükk. Tallinn, 1922. Osa andmeid on looduskaitse usaldustegelastelt saadud teadetest.

²⁾ Öpik A., Rändkividest Eestis. „Looduskaitse I“. Tallinn, 1937, lk. 105 jj.

Prof. A. Öpiku järgi.

Rändrahnude ränd-
damisteed Soomest
ja Rootsist, mis
haaravad Eestit:

Botnia ja (2) — Soome liustik-ihked ühes jääliikumise suundadega; DP — dalaporfäär ja selle rändkivide idapoolsem levimispiir; HH — Ahvenamaa rabakivi ja 4 — vastavate rändkivide levimislevik; VR — Viiburi rabakivi ja (7) selle rändkivide läänepoolne piir; SP — Suursaare porfütürid vastava levikuga (8); LP ja (5) — Läänemere porfütürid, mille olemasolu selgus alles rändkivide uurimise abil; SJ — Satakunta liivakivide ja diabaaside ala, mille rändkivid sageli esinevad Eestis; NP — nn. Noppi formatsioon Botnia lahe põhjas, hiljuti avastatud rändkivide abil.

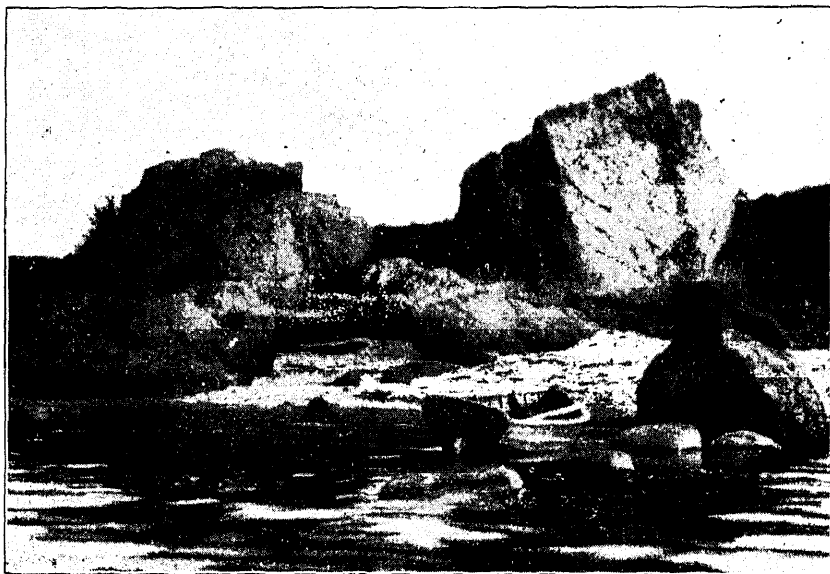
käsitleb võrdlemisi laialdaselt rändrahnude levimist ja koostist ning selle tulemusena on rändkivide uurimine kujunemas iseseisvaks teadusharuks. Olgu siin vaid tähendatud, et rändkivide uurimise tähtsamaks tulemuseks on jääaja teooria tekkimine ning selle tõestamine.

Ei taha siin pikemalt peatuda rändrahnude teaduslikkudel käsitlustel, vaid pigemini vaadelda neid seisukohti, mida on meie esivanemad pidanud tähtsaks rändrahnude juures.

Muistendite alusel on osa visatud või kantud vägilaste poolt praegusele asukohale. Üldiselt on tuntud Kalevi poegade võidu kiviviskamine Saadjärve ääres, kus:

ki, leiti üks kuival kaldal, leiti murul magamassa, tüki maada teistest kaugel“. Seepärast valitigi taeva tahtmise kohaselt noorem Kalevi poeg kuningaks³⁾.

Kalevipoja visatud kive tuntakse veel teisigi. Kõnnus Pärisepea neemel samanimelise küla lähedal on Odakivi, Turbuneeme küla juures Painuvakivi, millised mõlemad olla Kalevipoja visatud. Haapsalu lahes Võnnu saarel olev suur rändrahn on Kalevipoja paiskamisel sinna sattunud, samuti ka suur kivi endise Kilsu järve kohal. Martna khk. Haeskas on Kalevipoja lingukivi, mis on oma 6 m pikk, 3,2 m kõrge ja 2,5 m lai. Teine Kalevipoja lingukivi on Pärnumaal Taali mõisa läheduses Tori jões.

Rannamõisa suured rändrahnud, netamorfne porfürit. Päritolu tundmata.

A. Öpiku foto.

Kolm siis kivi korjatie
Liisukiviks valitie,
Miska mehed määra mööda
Liisku pidid viskamaie,
Kelle käsi kaugemalle
Kivi jaksab kihutada.

Sest: Kelle kivi kergel lennul
Järsku üle laia järve
Teistest tüki kaugemalle
Vete taha maha veereb,
Seda pidi seadust mööda
Valitsejaks värvatama.

Ning kui selgus, et „esimese venna kivi magas lainte-vaiba varjus, suikus järve sügavuses“, „teise venna võidukivi leiti ligi kalda ääre, vee ja kuiva vahepealla, pool veel paisis lagedalle, pool jäi peitu lainetesse“, kuna „kolmandama venna kivi, võiduviskamise mär-

Saaremaal on suuri kive loopinud enamasti vägimees Suur-Tõlli. Pidula koolimaja lähedal metsas on Suur-Tõllu kerisekivi. Pöides Kõiguste asunduses endiste mõisavärvavate juures on samuti Suur-Tõllu kerisekivi, mis kukkunud Tõllu naise Pireti varvastele ja Piret nutnud siis ümbruse „Naistesooks“. Kihelkonna Liivakülas on Tõllukivi, samuti ka Hiiumaal Pühalepa kiriku lähedal. Isegi Suurele maale on Suur-Tõll visanud ühe peotäie kive, mis nüüd on Massu vallas Sepamaa küla lähedal Kiireste mäe nime all, kus ümber tublisti võrdlemisi suuri rändkive⁴⁾.

Peale Kalevipoja ja Suur-Tõllu on kive pil-

³⁾ Kalevipoeg, VIII lugu.

⁴⁾ A. Kelder, Kiireste mägi Massus. „Loodusevaatleja“ nr. 2 — 1937.

„Kuka“ kivi Hiiu-
maal. Ahvenamaa
rabakivi. Loodus-
kaitse all.

Tundmatu foto.

dunud veel vanapagan (vanapagana kivid Martna Ähmjas; Kokakivi Manija saarel; vanapagana kivid Tormas Kõnnu küla lähedal ja Väandra Vihtra küla ümbruses; Iivakivi Karksis Mäeküla Küti talu nurmel jne.) või toonud need põlles paigale (Kiratsi külas Saaremaal). Samuti on kannud kive veel Kalevi neitsi („Lodikivi“ Undla vallas Sootaguse küla lähedal), tuuletat (Hiusaare Näarikivi Hiiu maal) ja mõned teised hiiglased. Palmse mõisa väljal on nõia toodud kivi „Lindakivi“ Ülemiste järves, mille Linda, Kalevi kaasa, on tahtnud viia oma mehe hauale, on kõigile hästi tuntud. Kuid teatakse ka kive, mis olevat taevast maha langenud näit. Peetri khk. Leelu talu maal Järvemaal.

Osa suuri kive on mingisugusel põhjusel muutunud kivideks. Üldtuntud on Linda muutumine Iruämmaks, —

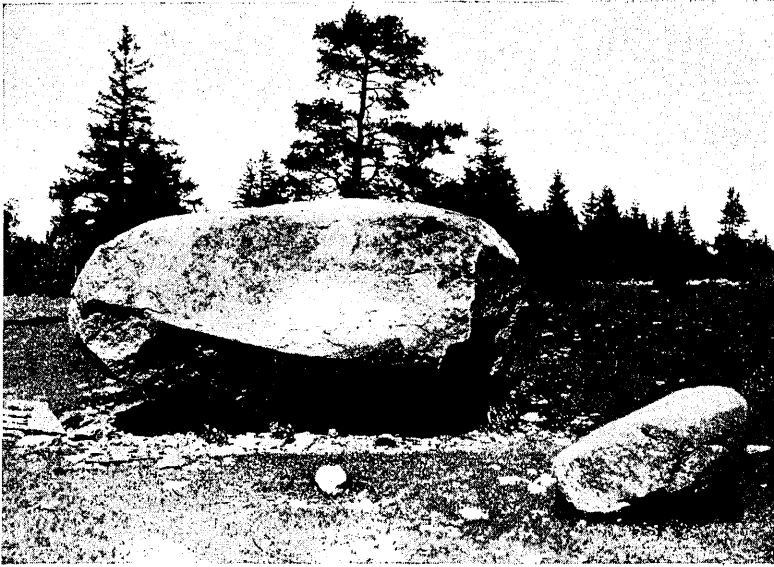
suureks kiviks Iru mäele, milline kivi aga juba ammu kadunud, sest see kasutati ehitusmaterjalina Iru silla tegemisel. Audrust Pootsi poole on terve pulmarong muudetud kivideks, — umbes sada üksikut kivi on seal, mille hulgas on kaks suuremat — pruu ja peigneess. Koeru khk. Metsla küla põllul on samuti kivistunud pruu „Neitsikivi“. Vedu mõisa lähedal Tartumaal on põllul kivistunud tõld, suur hall kivi; samuti näidatakse Keila-Joal kiviks moondunud tõlda, Tõllakivi. Kaberlas Kuusalu khk. muutub janune härg „Härjakiviks“, kui Kalevipöeg tal lööb pea maha mõõgaga.

Üldine on vanemate põlvede juures arvamine, et kõik kivid on olnud kord pehmed. Milline oli see pehmuse kraad, selle üle ei ole kindlaid andmeid, aga muistendite alusel pidi see olema poolkõva mass, millele jäid

Suurte rändrahnude
rühm „Farstaina“ Os-
mussaarel edela ranna
lähedal. Gneiss. Loo-
duskaitse all.

G. Vilbaste foto.

„Härjakivi“ Kodusu vallas Kaberla külast idasse, Hinnu kaldal. Kiviks moondunud härg; väiksem kivi — härja pea.

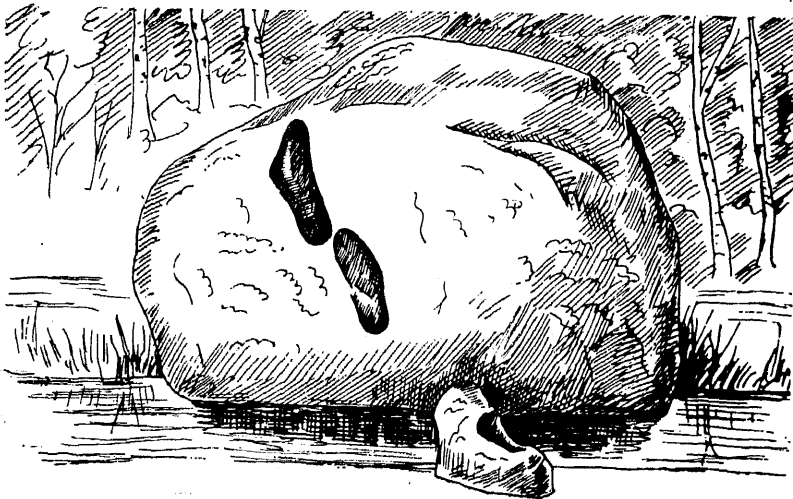
E. Viitofi foto.

peale jäljed käega või jalaga vajutades või ka peale istudes. Meil tuntakse vähemaid ja suuremaid kive, millel on peal kitse, lamba või mõne teise looma jälg. Ka inimese jälgi on kividel. Järvamaal Liigvalla asunduse lähedal on „Orjakivi“, millel on peal mõlema jala jäljed, — need olevat ühe piinatud ja vaevatud Liigvalla orja jäljed, kellele kivi halastanud ja tema peale astudes muutunud pehmeks. Kuusalus Kõnnu Pärಿಸpeal on „Vaese-kivi“, millele tekkinud istumise ase vaeslapse istumisest. Paar kilomeetrit Meeksist Petseri poole Peldsi külas on „Anne-kivi“, millel istunud omal ajal neitsi Maarja ema püha Ann. Setumaa piiril Meeksi küla juures on kuulus „Jaanikivi“, mis nime sellest saanud, et püha Jaan sellel maganud ja jäljed kivile jätnud. Seda kivi peab rahvas praegugi

pühaks, otsib sealt tervist, sest kivi ravivat haigusi, ning preester pidavat seal jaanipäeval jumalateenistustki⁵⁾. Simuna Salla külas on kivi, millel on näha 5 jalakanna jälge, — need olevat koguni Jumala jäljed. Tähkvere „Kadrinakivil“ on peal käe ase viie sõrmel jäljega. Selliseid jälgedega kive on kodumaal veel mitmes kohas.

Õige palju tuntakse meil ohvri- ja hiiekive üle maa. Suurem osa neist on muinsuskaitse all, samuti nagu tervisekivid, näit. Petseri „Kitakivi“, Tõstamaa Seli Tärni „Kärnakivi“, Malla „Elukivi“ Viru-Nigulas jne. Enamasti on need kivid väiksemad, nii et nende suurus ei takistanud toimetamast ohvritalitusi.

⁵⁾ Vt. pilti „E. Nooruses“ nr. 4 — 1938, lk. 143.

„Orjakivi“ Liigvalla asunduse ligidal Järvamaal. Lähedal ka väiksem kivi jäljega. Looduskaitse all.

A. Kõõellku joonis.

Muhu külalaulikuist ja nende lauludest

Teatavasti jagunevad eesti rahvalaulud juba välise kuju poolest kahte suurde rühma, vanemaiks ja uuemaiks rahvalauludeks. Vanemaid rahvalaule iseloomustab vanem ja pikemavormilisem keel, nn. algriiim (alliteratsioon ja assonants) ja parallelism; uuemad rahvalaulud on aga lõppriimilised ja jagunevad salmideks.

Vanemaid rahvalaule saab päris loomulikus esitamiskiisis praegusel ajal väga harva kuulda, välja arvatud muidugi Setumaa, kus lelotamiskunsti veel nüüdki aus peetakse. Mujal aga oskavad neid laulda veel ainult üksikud harvad eidekesed ja teevad nad seda peamiselt endi lapselapsi kiigutades. — Sellevastu uuemad lõppriimilised rahvalaulud on lauldavad päris üldiselt. Neid luuakse ka ühtelugu juurde; nad levivad suust suhu, samuti trükitud raamatute ja käsikirjaliste lauluvihkude („laulikute“) vahendusel. Enamik neist levib muidugi ainult tekkimispaiga lähemas ümbruses, kuid on ka neid, mida lauldakse ülemaaliselt.

Vanemate rahvalaulude oskajaid hinnatakse ja austatakse juba nende vähesuse tõttu; neid tuletatakse vahel

Suured rändrahnud on sagedasti nagu kokukasvanud oma ümbrusega ja sellepärast on nad maastikus kindla väärtusega. Kui kuidagi hävineks selline kivi, mis seisnud omal kohal aastatuhandeid, siis vaesuks maastik ning põlisele kivile ei leiaks asendajat. Maastiku ilu ja teaduslik väärtus on aluseks, mispärast võetakse suuri kive looduskaitsesse alla. Muistendid ja pärimused nende kohta näitavad, et neist on juba ammu-ammu lugu peetud ja neid nii või teisiti austatud. Üldse on võrdlemisi vähe neid suuri rändrahne, mis pole seotud mingite kaugeist aegadest päritolevate arvamustega, mis tõendab, et meie esivanemad on püüdnud endile iga nähtust kuidagi seletada, nende arenemisele vastavalt lahendada. Sellised arvamused tuleksid aga võimalikult kõik kuidagi koguda, — selleks on praegu ülim aeg.

meelde eluaastate juubelitel, välja paistvamad neist leiavad nimetamist rahvalaulude antoloogias jne. Kuid uuemate rahvalaulude loojaist on meil hoopis vähem teateid.

Üldiselt arvatakse, et Eestis on lõppriimilised rahvalaulud Saaremaal koonunenud varemini kui mandril; tööpoolest näivad nad seal praegugi olevat väga laialdaselt harrastatavad: sageli ka vanemad inimesed mäletavad peast õige pikki laule. — Kui möödunud suvel töötasin rahvaluulet kogudes Muhu saarel, sain seal muuseas kirja panna teateid Muhu külalaulikute ja nende laulude kohta. Arvan, et pole ülearune neid eeloleva üldlaulupeo puhul mõne sõnaga meelde tuletada.

Külalaulikute nime all mõistan siin neid kohalikke laulikuid ja luuletajaid, kes loovad lõppriimilisi laule, kõige sagedamini nn. vemmälvärssse.

Kõige rohkem on mul andmeid 63-aastasest külalaulikust, kes elab väikemaapidajana Muhus Lõetsa külas ja kelle nimi on Vassili Tustit. Temaga oli mul võimalus paaril korral juttu ajada ning ühtlasi lugeda üht osa ta luuleloomingust. V. T. on veel päris heas tervises ja evib väga torelda täishabeme, nagu näha juuresoleval pildil. Oma maja olevat ta ise üles ehitanud (umbes 20 a. eest); ise meisterdanud sinna mööbli ja muugi vajalise. Tema ilumeele ja kunstikalduvuste tunnistajaks on ms. mitu väga huvitava ornamentikaga tooli. Kuid koolis olevat ta käinud ainult kolm päeva; kirjaoskuse omandanud iseõppimise teel.

Laule hakanud kirjutama 20-aastaselt ja nimelt vanema venna eeskujul, kes olnud samuti värssisepp. Olevat lugenud „Vrentli“ (Freundlichi) laule; leiab V—l olevat „viletsad riimid“. Mõnda uuematki luuletajat olevat lugenud, kuid ütleb, et nende laulud ei „aitavat“ (-andvat) laulda. Tuleb nimelt tähendada, et rahvalaulikud ei tee laule mitte lugemiseks vaid laulmi-

seks. Sellepärast peab igal laulul olema ka oma viis ehk „mõl'k“. Enda kohta ütleb V. T. siiski, et ta olevat „mees kirjutamise peale, mitte laulmise peale“, sest tal polevat head lauluhäält. Kuid iga uut laulu laulvat siiski palju kordi ennem läbi, sest „kui laul peas on ja kui saab laulda, siis saab kõige paremini aru, mis kõlab ja mis ei kõlba“.

Luuletamise kohta ütleb V. T.: „Ega laulutöö pole kerge töö. Mõnda laulu saab kümme kord enne ümber kirjutud, alles siis saab laul lauluks. Muidu läheb nii pitkaks, et tee piibel valmis. — Kui sa üksinda oled nagu metsloom, siis saab laulu kirjutada. Laulutöö pole nõnna, et sa teiste ulgas kirjutad. (Mitu laulu olevat ta kord riiminud Prangli saartel, kui olnud seal kalastamas). Suvel on palju tööd, ega siis tohigid, et istud maha ja akkad laulu kirjutama. Viis tuleb iseenesest — „muhulase mõl'k“ ja muud midagi.“

Et laulud on esialgselt olemas ainult ühes eksemplaris, minevat neid palju kaotsi. V. T—l olnud ühes raamatus üle saja laulu ja raamat olnud venna käes, kes seekord töötanud Tallinnas. Kuid Kalarannas Jüri Rannuse „sõõmapoodis“ varastatud venna kott ära ühes lauluraamatu ja selles leiduva lauliku „podreega“. Üks V. T. lauludest, nimelt „Pähki laul“ olevat kuuldavasti kord trükkis ilmunud „Saaremaa lehe sees“. Kuid autor polevat sedagi isiklikult näinud ega ka mõnda teist kunagi trükkimiseks saatnud. Sest tema laulud olevat „laulmise jaoks tehtud, mitte rüki jaoks“. — Pilkelaulu tulevat vahel riimida ka „tellimise peale“. Kuid niisugusel juhul püütavat autor üldse salajas hoida.

„Laulutööd“ on teinud, nagu nimetatud, ka V. T. vanem vend Mihkel Tustit, kes on surnud a. 1927. Mõned tema lauludest on Muhus nüüdki lauldavad, näit. 47-salmiline värsistus sellest, kuidas pilli järel 1881. a. kevadel särgi püüti Lõetsa jõest (ehk) „Tondikartjad kalamehed“. Selles on näidatud koomilises valguses üht mingisuguse vilespilli valestimõistmisele põhinevat tondilugu, mis olevat toorkord palju kõmu sünnitanud ning laulu tõttu saanud veelgi kuulsamaks.

Vanamõisa külas olnud kooliõpetaja Tõnu Kann. Teda peetakse ühe huvitava laulu autoriks, mis kirjeldab vanu Muhu pulmakohte. Esitan sellest allpool katkendi.

Suuremõisa külas elavat talupere-meest Aljava Iivanit peetakse üheks tublimaks ja produktiivsemaks laulumeistriks. Kuid paari a. eest on ta saanud kivilõhkumisel raskesti vigastada, kaotades peaaegu täielikult ka silmanägemise. Seetõttu on pidanud loobuma laulmisest ja luuletamisest ega taha sest enam kõneldagi.

Külalaulikuks ja luuletajaks peetakse kuulduste kohaselt ka Tamse asunduses elavat Mäksa Jaani, keda mul polnud seekord võimalik kohata.

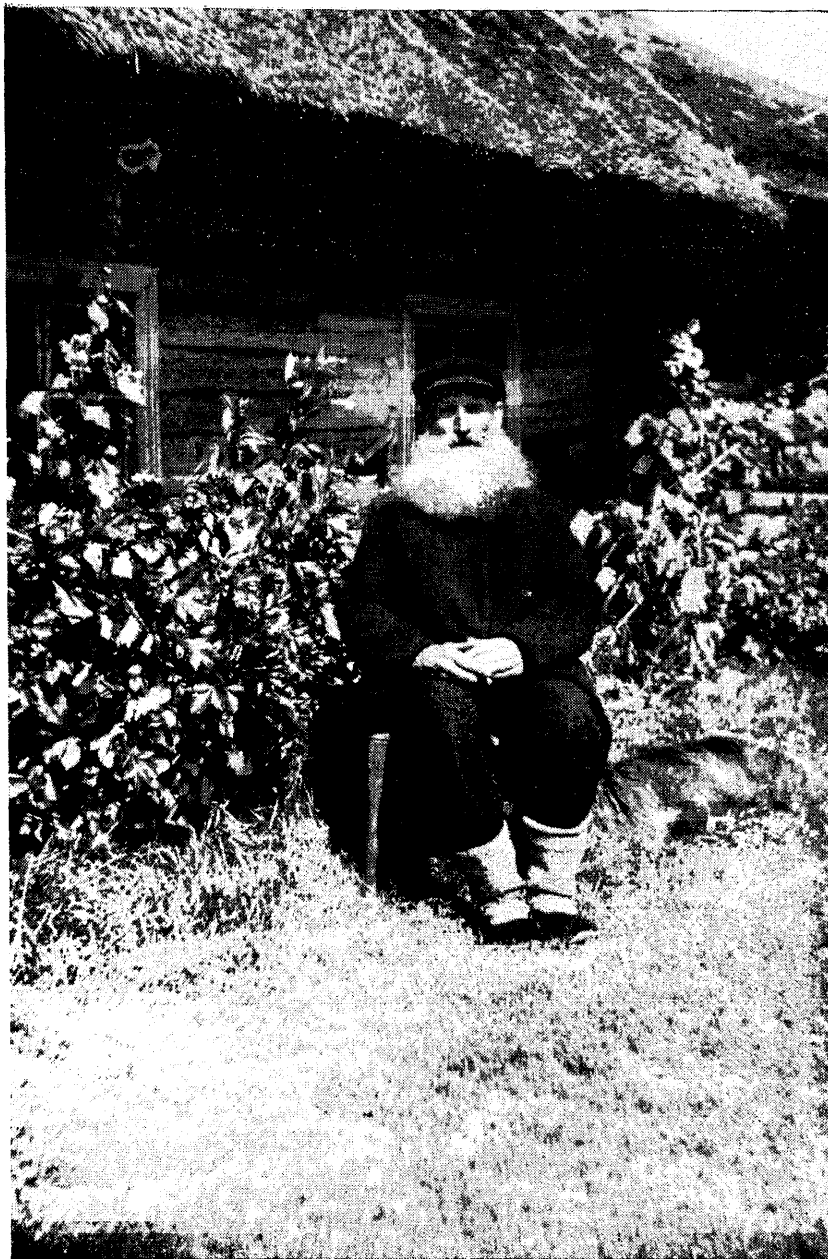
Veel olevat laule teinud keegi Kipari-nimeline mees, endine Hellamaa vallakirjutaja.

Soonda k. Paali talu vana perenaine Leena Väärtnõu, 82 a. vana, on Muhu vanade rahvalaulikute tuntum esindaja, olles mitu korda käinud esinemas Tallinnaski. Kuid nende ridade kirjutajale dikteeris ta ms. paar vemmälvärsilist uuemat laulu, mis olevat luuletatud tervituslauludeks Tallinnas esinemiste puhul ja seal vistiti ka ette kantud.

Arvan, et minu esialgne ülevaade pole sugugi täielik, vaid Muhus on külalaulikuid arvuliselt palju rohkem. Kuid tuleb arvestada ka seda võimalust, et mõnel laulul võib olla mitugi autorit; et laulu algtekst on koostatud mitme isiku poolt ühiselt, nagu see eriti lori- ja pilkelaulude puhul ei võiks olla sugugi haruldane. — Väärrib märkimist, et uueaegsed rahvalaulikud on peaaegu eranditult mehed, kuna vanu rahvalaule leclotasid peamiselt naised. Sellest tingituna on uuemad rahvalaulud eeskätt eepilised, kuna vanemais teatavasti domineerib naiselik lüürika.

Millest laulavad Muhu külalaulikud? Püüan mõne sõnaga riivata sedagi küsimust.

Võrdlemisi palju on värsistatud tavalist elu- ja töökroonikat. Vähemalt V. Tustiti raamatud sisaldasid õige

V. Tustit oma maja ees, juulis 1937.

palju selliseid*). Näiteks (tsiteerin pealkirju): „Sõrves vene soldatite seas patarei-tööl“, „Kolme aastane reisilugu kroonu laevas“ (76 neljarealist salmi), „Ühe aasta ülevaade“ (56 salmi), „Tüikri metsa ajalugu“, „Kui Muhumaa oli sakste tallermaa“ (41 salmi), „Muhu sõda“, „Laevamehe elu“, „Ka-

*) Kõik pole tema enda luuletatud, vaid ta on kopeerinud teistegi laule.

lamehe elu Tallinna lahes märki laskvate laevade vahel“, „Sääre ranna kalapüügist“ jne. Meri- ja kalamehelauludes võib leida vahel päris huvitavaid ja meeldejäävaid värsse, väga elavaid tähelepanekuid, mõningaid õnnestunud võrdlusi jne., kuid tervikuna võttes on need enamasti siiski suure pikkuse tõttu sisult hõredad ja väga venitatud.

Huvitav on märkida, et muhulased meredel sõites või maal töötades mõtlevad lauludes sageli oma väiksele kodusaaarele. Teatavasti on neil ka ilusaks kombeks veeta jõulud Muhus, kui see vähegi võimalik.

V. Tustit riimib:

Ma olen sündin Muhumaal,
selle väikse mere saare peal,
kus isa kasvatanud mind
ja imetanud emarind.

(Laulu „Võlla küla“ 1. salm).

Mihkel Tustit laulab (laulus „Kalamehhe elu...“):

Saaremaalt ja Muhu saarest
ja sest kitsast Sõrve säärest
reisvad välja palju mehi,
kellel taskud rahast tühi...

Päris hoogsalt algab „Laev lendab“:

Laev lendab linnu tiivul,
tuul mängib purjega
ja kaugel vaate piiril
meil sinab Muhumaa...

(Autor teadmata.)

Sooje sõnu oma kodusaares aadressil leiame veel muiski muhulaste lauludes.

Allakirjutanule tundusid eriti tähelepanndavad niisugused laulud, mis kirjeldavad juba ununenud või ununevaid rahvakombeid. Sellistest oleks nimetada V. Tustiti „Pähki norimine tüdrukute käest jõulu“, milles kirjeldatakse vanu jõulukombeid. Pulmakombeid ja -nalju kajastab laul „Kui neiu läks pulmas räbalast ja rattapeksu sai“. Humoristlikus toonis kirjeldatakse vanu „pulmapruuke“ ühes laulus, mille autoriks peetakse Tõnu Kannu.

Muidugi pole kõik laulud, mida Muhus võime kuulda omi kõrvu või lugeda käsikirjalistest lauluraamatuid, olnud ühevõrra lauldavad. Populaarsemad on nähtavasti olnud niisugused, milles on nalja või pilget. Purjuspäi on jorutatud ka lorilaule ja ropendusi. Päris kuiva ja liialt isiklikku elukroonikat on vaevalt keegi muu laulnud kui autor ise.

Lõpuks paar laulunäidet.

SÄÄRE RANNA VÖRGU-PUIST

Palun, armsad muhulased,
mitte pahaks panna,
teie vaeva tahan mina
ilma ette kanda.

Mis ma siia kirjutanud
olen ridadesse,
seda juba läbi elan
olen mina ise.

Sügisel, kui ilmad kurjad,
tormised on ööd,
muhulasel Sääre rannal
alati on tööd.

Kui Suures väinas meri möllab,
lained mässavad,
siis muhulane Sääre rannal
paati korraldab.

Siis rullitakse võrgud
üks-aavalt kõvaste
ja paati nad rübedega
selgas kantakse.

Ja omal' suure kasuka
veel seltsi võtab ta,
et merel kala püides öösel
ei saaks külmata.

Ehk küll torm ja maru lained
hirmsast möllavad,
muhulased kalapaadid
vette lükkavad.

Siis rutuste kõik ruttavad,
kus keegi kohta saab.
Kis esimeseks jõuab,
see Sääre otsa jääb.

Laine tõuseb laine järel,
mängib paadiga,
muhulane põhja katsub
püsti aeruga.

Kui ei ole enam leida
põhja ülesse,
muhulane võrgurulli
viskab meresse.

Kui on terve võrgurida
laintes riivimas,
siis ta hännapaela neile
külge kinnitas.

Nüüd ta taskust võtab piibu,
topib tubakast,
suitsupilved puhub õhku
väga osavast.

Ja siis kümme käbikest
ta tõstab ülesse, —
paarkümmend kilu-segast räime
läinud võrgusse.

Siis on jälle süda rahul,
saab ta ära näin,
mitu räime suitsu tehes
võrgurinda läin.

Mustad pilved taevaserval
tõusvad ülesse;
eha kustub õhtu ligi,
jõuab pime öö.

Kajakas see keerleb lendu
kõrges taeva all,
kukkudes ta laseb vette —
saaki tabab seal.

Näe üljes istub laine arjal
nina väljas veest,
vahel käib ta põhjas söömas
räimi võrgu seest.

Kesse tuli eemalt vilgub
pimeduse sees,
Taguranna poi see raksus
vastuliste käes.

Ääle järel Sääre mehed
sõudvad pimel õöl,
kumbast tarvitakse arva
maale minnes teel.

Sääre randa maale tulles
vaivaline kõik;
lautrid kõverad ja kõrged
niikui kivis hajd.

Seepärast seltsis paadid
määle tõmbavad,
kui veel trossi otsas mõni
„trast-va“ kamandab.

Kui on tündrid poolteist räimi —
vastulistel rutt;
võrgud saavad kaladega
võrkmaas *) tassitud.

Räimi on seal päästa lõbus
tule valge ees,
vanast tehti õues seda
pimeduse sees.

Kui on räimed välja nopit,
võrgud kuivamas,
siis saab vähe aega viidet
Sääre jututoas.

Jutustakse laiast ilmast,
kus on keegi käin,
ilma-kaarel, reisiteedel
mis on keegi näin.

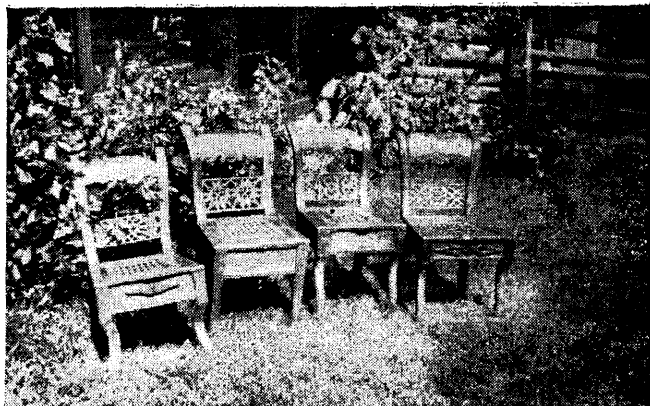
Aeg on juba merimeestel
koju minna käe,
igäühel lõpetatud
Sääre ranna tööe.

Koju minnes muhulane
hilja ööse juba —
külma ja märjast tüdinenud —
leiab sooja tuba.

Naisuke siis kiirusega
riided kuima kannab,
mehele ta armastuses
õösel musu annab.

Laul on paiguti lühendatud; vahele-
jäetud kohad on märgitud kriipsukes-
tega. Algakäsitajaks (V. Tustiti laulu-
raamatus) oli selle pikkus 46 salmi.
Keelt on silutud ainult ortograafiliselt,
murdekujud ja -sõnad on säilitatud.
V. Tustit tõendas, et see olevat tema
„oma kirjutatud laul“. Tema olevat
ise seal kalastamas käinud ja tundvat
kõiki laulus nimetatud kohti küllaltki
hästi. Kuid alguse olevat teinud siiski
keegi teine. V. T. enda sõnadega: „Oli
üks vallakirjutaja Kippar, temal oli
vähe kirjutatud. Mina kirjutasin selle
uuesti ümber ja tegin pikemaks“. Kumma
loomingut siin rohkem on,

*) = võrkmaasse.

V. Tustiti meisterdatud toole.

Autori foto.

sega pole ilma lähemate andmeteta
võimalik määrata.

(LAUL MUHU VANADEST PULMAPRUUKIDEST.)

Kui laulatus nüid otsa sai,
siis lava¹ taha viidi.
Nad panid vihta jalge all,
mis sauna pealt see toodi.

Nüid istub noorik, tanu peas,
ja vanad naised laulvad.
Ka mõned neiud nende seas. —
Kõik pulmarahvas kuulvad.

Läksin kord ka vaatama
sega naljaasja sinna,
siis naersin laia lõuaga,
et tahtsin lõhki minna.

Üks m—i mudel tehtud sai,
mis laulikule anti;²
ja noorikule näidati:
„Kas tunned seda panti?“

Kui sedamoodi tundi kaks
sai peetud pulmanalja,
siis rahvakogu lajal' läks
ja noorik toodi välja.

Nüid esik teda talutas
sõnna magamise kambri,
kolm korda voodis üpata —
üks laps tall' sülle pandi.

Nüid olli täiest õhtu käes —
nad läksid uude sängi.
Noh kui tulli siis see teine päe,
kes seda teab mismoodi!

See olevat katkend pikemast lau-
lust. Kuuldud Madis Saarikult, 71 a.
v., Muhu-Suure v. Lahe k. Loigu t.
(1937).

¹ laua.

² Muhu pulmas on laulikule antud kingi-
tusi laulmise kestel. Siin mainitud „mudel“
on algselt vist olnud seoses usukommetega.

Jaan Kross

Kas ja miks eesti tänapäeva noorsugu pole idealistlik?

kaudsematele mõjutustele! Vaadake, kuidas ta laseb end talutada päevakajalistest tuultest!

Tänapäeva noorsool pole paleusi!

Nõnda öeldakse. Meie, noored, läheme neist etteheiteist tavaliselt märkamatuks mööda. Me oleme nendega nagu harjunud. Me peame neid nagu orgaaniliseks osaks vanema põlve suhtumisest meisse.

Aga vaatame kord avasilmi tänapäeva noorsoo naervasse ja pääliskaudsesse näkku. Heidame pilgu ta huvide, harrastuste ja taotluste maailma. — Siis, kas ei tundu need kibedad sõnad siis olevat küllaltki põhjendatud? Kas ei hakka me siis paratamatult vähehaaval õigustama vanemat põlve, kui see pettunult küsib:

Kus on teie suured rahvuslikud üritused? Kus on teie isamaaline vaimustus? Kus teie kõrged eesmärgid — teie hoog, tuli ja ind—?!

Meie isadel ja emadel näib olevat õigus öelda:

Teie käite slaagereid vilistades oma kitsast väikekoodanlikku rada; teie lemmikpakkadeks on kino ja staadion, teie ajaviiteiks kohvik ja kuramaa. Teil puuduvad kauged ja kõrged perspektiivid ja teil näib puuduvat soovgi neid kunagi saavutada!

Tänapäeva noorusel ei ole ideaale!

Seda ütlevad vanemad meile. Aga meie ei usu seda ega taha seda mõnda. Muidugi — samuti nagu pole objektiivne ükski kriitika — võib ju väita — pole objektiivne seegi, mis tänapäeva noorus enese kaitseks võiks öelda. Ometi on see küllalt põhjendatud, selle alus küllalt ilmne ja küllalt endastmõistetav selleks, et väärida tähelepanemist ja arvestamist.

Praegusaegne noorus suudab hästi hinnata seda, et vanem generatsioon on tema käsutusse annud ajajärgu, mis on igakülgset soodsam eelmisest. Me mõistame hästi, kui võrdlahedamad ja mitmekesisemad on meie arenevõimalused võrreldes tingimustega mõnikümmend aastat tagasi.

Meil on võimalus omandada emakeelset haridust.

Meile on avatud tundmatuseni rikastunud kodumaise kirjanduse varasalved.

Kriitika on tükk meie kõikide loomusest!

Me kritiseerime oma lähemat ja kaugemat ümbrust, oma lähemaid ja kaugemaid tingimusi ning olukordi — eriti küll aga oma kaasinimesi.

Me kritiseerime kõike, mis pole nii, nagu oleme meie ja kõiki, kes ei mõtle nii, nagu mõtleme meie. Kõik, mis ühe juures erineb teisest, läheb luubi alla ja leiab lautust; kõik, mis ühe mõtteis räägib vastu teise omadele, leiab hukkamõistu. Nii kritiseerib vaene rikkast ja rikkas vaest, ateist usklikku ja usklik ateisti, kaupmees poeti ja poet kaupmeest. Ja täpselt samuti kritiseerib vanem põlv nooremat põlve.

Endastmõistetavalt ei tee ta seda otsese kõrvutamise kaudu. Selleks on tõepoolest liiga võrreldamatud mõlemate põlvade saavutused ja liiga erinevad nende eneseavaldused. Vanem põlv ei sea ega olegi seadnud sel võrdlemisel nooremat enese kõrvale. Ta on loonud endale mälujuhtluse oma enese noorusest ja selle ta siis kõrvutab tänapäeva noorusega.

Ja meil kõigil on küllalt palju kogemusi, näitavaid, et võrdluse tulemused kujunevad alati välja nüüdisaegse noorsoo kahjuks.

Kui sageli ei kuule me vanema põlve tege-lasi avaldavat rahulolematust praegusaegse kohta! Kui sageli ei kuule me neilt ütlushi, nooruse iseloomu, huvide ja mentaliteedi kohta, nagu:

Tänapäeva noorsool pole selgroogu, nagu oli meil!

Tänapäeva noorsugu ajab tühisusi taga.

Tänapäeva noorsool pole eesmärke, nagu oli meil!

Vaadake, öeldakse, vaadake, kuidas meie noorus allub kõige tühisematele ja päälis-

Meie rahvuse ajaloolise ja etnograafilise mineviku kujutamine on vabastatud paha-tahtlikust tendentslikkusest ja asetatud objektiivsuse valgusse.

Meie ei pruugi enam võtta omaks võõraid seisukohti, tunnustada võõraid vaateid ega kummardada võõraid jumalaid!

Meil on võimalus võrsuda ja areneda omal pinnal ja omas vaimus!

Äga need kõik on ju tegurid, mis kuidagi ei tohiks halvata nooruse ideaale, takistada ta hoogu ja indu, jahutada ta tulisust —?! Need peaksid ju aina soodustama ja üha enam esile kutsuma nooruse idealismi ja nooruse nooruslikkust?!

Ja ometi on midagi — midagi äärmiselt olulist ja äärmiselt tähtsat, mis praegusel ajajärgul puudub ja mis oli siis, kui praegused vanad olid noored.

Need on suured, üldised — kogu rahvast tervikuks ühendavad taotlused! Need on põleva tähtsusega rahvuslikud ülesanded! Need on vastused küsimustele nagu iseseisvus, enesemääramisõigus ja vabadus.

Mõned aastakümned tagasi, kui praegusaegne vanem põlv oli meie nooruse ideaalide kandja, olid need küsimused esitatud meie rahvale otsustavaks lahendamiseks. Seisime küsimuse ees — kas vaba, iseseisev, rippumatu Eesti või meie rahvuse takistamatu, üna kiirenev hääbumine —?!

Meie isade ja emade noorus langeb ajajärku, mil venestamise surve oli hoolimatuid ja brutaalseim ja mil rängad hoobid üksteise järele tabasid seniseist raskustest vaevu toibuma hakanud lootusi.

Selline oli ajajärk siis. Ja sellised on olnud ajajärgud alati siis, kui noorus on läinud kaasa võitlejate esimeste ridadega — mitte ainult läinud kaasa, vaid kiskunud kaasa ka teisi! Sellised olid ajajärgud, mis kinkisid maailmale Napoleoni ja Schilli, Körneri ja Petõfi.

Keset rõhutuse äärmist survet, keset alan-duse äärmist talumatust puhkes kangelaslikkuse tuli ja noorus oli selle leegitsevaim süütematerjal.

Noorus oli see, kes valas ise ja pani ümb-ruse valama ohverdumise verd ja vaimustuse pisaraid!

Lubatagu nüüd küsida, kas on käesoleval ajajärgul ainet, mis süütaks sellised leegid? Kas on tänapäeval tegureid, mis viiksid nooruse selliste valdavate impulssideni?

Muidugi ei või me öelda, et meie ajajärgul täiesti puuduksid otsustavad küsimused ja

suured ülesanded. — Äga sellised põletavalt üldtähtsad, noorusvaimustust nõudvad probleemid — need puuduvad meil tõesti!

Mis suudab siis äratada noorsoos rohkem idealismi, rohkem hoogu ja ennastohverdamist — kas vanametallikogumine, nimedeeestistamine ja kodukaunistamisaktsioon — lillede istutamine me majade ja aedade ümber — või rahvuse hirmunud küsimus — kas olla või mitte olla?

Me kõik tunneme hästi oma riigi vabadusvõitluse lugu.

Me teame, kuidas selles võitluses viidi ellu absurdseina näivad ideed, kuidas teostamatud unistused toodi taevast maha ja raiuti neist faktid ja tehti neist tõsiasjad!

Ja meie kõik teame, kui määrav oli selles võitluses nooruse osa.

Me oleme kõik näinud selle võitluse monumente ja mälestusmärke ja me oleme nende ees seistes tundnud samu tundeid ja mõelnud samu mõtteid.

Oleme tunnud imetlust ja vaimustust, oleme tunnud kõiki eelarvamusi pudenevat meist maha ja oleme tunnud südant täituvat siiraima tänulikkuse soojusega.

Ja sääljuures oleme mõelnud:

See oli tõesti ajajärk, mil maksis elada! See oli ajajärk täis raskuste ja võitluste luulet, kangelaslikkuse veetlust ja suurte tegude sündimisvalu! See oli ajajärk, mil noor olla oli eriline õnn!

Ja siis kui me sääil seisime, pea hõõgudes kõrgeist mõtteist, kas ei hiilinud siis nagu salajane tusk meie hinge — nagu salajane rahulolematus meie südamesse —?

Miks ei ole praegu nõnda? Miks ei ole praegu hädaohte, mis nõuaks meilt uljust ja julgust, ülesandeid, mis nõuaks meilt kangelaslikku ohverdumist? Miks ei ole praegu survet, mis nõuaks ahelate murdmist ja maharaputamist —?

Oh ei. Me mõistsime järgmisel hetkel hästi, et nõnda nagu oli, oli võrdlematult parem.

Äga see polnudki muu kui meie noorus, mis nõudis suuri tegusid. See polnudki muu kui meie idealism, mis nõudis kangelaslikkust ja ohverdumist.

Ja kas polnud see siis sääil — tolle monu-mendi ees — sangarliku mineviku ja äripäevase oleviku piiripunktil, kus filmikangelased said meie sõbruks, et vähemalt nendega midagi pörutavat läbi elada, ja rekordsportlased me ideaaleks — et vähemalt neile järele püüda!?

Erik Adamson:

Naine rahvusrõivats.

Noorus ja idealism nõuavad kangelaslikkust ja kangelaslikkus nõuab sündimiseks erilisi tingimusi. Neid tingimusi meil praegu ei ole.

Meie ümbrus ei nõua idealismi — ei nõua kangelaslikkust! Meie ümbrus on muutunud rahulikuks ja egoistlikuks. Meie miljöösse on tunginud tõusikluse ja rahuarmastuse seemneid. Kas pole see siis ainult loomulik, et nooruski on jätnud oma ideaalid, oma innu ja hoo, millele hetkel leiduks vähe rakendusalasid, leiduks vähe mõistjaidki —?

Kas pole see siis ainult endastmõistetav, et tänapäeva noorus elab oma vaikset, igapäevast elu, et ta idealism ei leegitse ega lõõma, vaid ainult varjatult hõõgub —?

Meil on rahulik kodu ja segamatud arene misvõimalused. Meil on käes kõigi viimaste aastakümnete suurte taotluste vili. Selle päris vaikne, päris rahulik kasutamine ja edasikülvumine — see on meie generatsiooni ülesanne.

Kas pole siis loomulik, kui tänapäeva noorus paneb käed rüppe ja tunneb end nagu Makedoonia Aleksander, öeldes:

„Isa Filippus — sa pole mulle enam midagi vallutada jätnud.“ — Sest noorus pole ülesehitaja, vaid kättevõitja!

Samuti, nagu võime minevikku ja olevikku jagada ajaloo ja ajaloota perioodideks, võime selles leida ka idealistlikke ja praktilisi, kangelaslikke ja väikekoodanlikke ajajärke.

Meil on õnnetus olla noored ühel ajajärgul viimasest kategooriast.

Seda öeldes tänapäeva noorus ainult kaitseb ennast ja kellelgi pole põhjust pidada seda süüdistuseks — —

Seda öeldes tänapäeva noorus tunnistab õigeks nende väite, kes ütlevad, nüüdne noorusugu olevat teissugune kui mõnikümme aastat tagasi, kuid seda öeldes ta ühtlasi kriiputab alla selle erinevuse põhjused.

On tõsi, et tänapäeva noorus mitmes suhtes pole niisugune nagu oli see, mille moodustas omal ajal praegune vanem põlv.

Kuid vahe selle ja nüüdseagse nooruse vahel ei sõltu vahest noorsoo koostises ja noorsoo materjalis, vaid sõltub vahest ajajärkude iseloomus.

Sellepärast eksivad need, kes tahavad väita, et praegusaegse noorsoo materjal oleks vähem siiras, vähem puhas ja vähem idealistlik kui mõned aastakümned tagasi.

See, et meie noorus käib kinos ja kohvikus, ei ütle, et ta poleks valmis esimesena asuma kaevikusse, kui seda nõuab rahvas ja kui seda käseb isamaa!

See, et meie noorus vilistab slaagereid, ei ütle, et tal puuduks arusaamine tõelisest kunstist.

Ja see lõppude lõpuks, et me ehk kanname oma vormimütsi tsipa liiga viltu — see tõesti ei ütle veel, et selle mütsi alla ei mahu kõrgeid ja ilusad mõtted —!

Eksivad need, kes ütlevad, meie noorus pole suuteline millekski suureks ja tõsiseks. Eksivad need kes ütlevad, nooruse idealism olevat surnud!

Nooruse idealism ei ole surnud, vaid elab ja elab alati niikaua kuni elab noorus. Kuidas ta avaldub, see sõltub ümbrusest ja tingimustest. Praegu ta hõõgub ainult — nagu süsi, sest selline on ümbrus ja selline on aeg!

Kuid vaid tuult on vaja, et hõõguv süsi annaks lõõmavamaid leeke!

Noorus on nagu kristall, mis peegeldab lähedaste valgusallikate helgid. Loogu vaid ajajärk tingimused, mis sütitavad kangelaslikkuse tule — siis selgub pea, et nüüdisaegne noorus pole vähem puhas ega ole vähem kristalne võtma seda omaks ja peegeldama selle helki kaugeimalegi ümbrusele!

Rakendatagu meid vaid ajajärku, mis nõuab idealismi — siis võivad lühinägelikemadki näha, et oleme suutelised elustama ja kandma kõrgeid ideaale ja et meie materjal siiski on puhas ja siiski on hea!

Vanu rahvapillimehi.

Anni Collan

Rahvatants Soomes

Soomes on rahvaomaste esemete, kommete ja mälestuste kogumine alandatud kaunis hilja. Alles aastal 1901 asutati ühing „Suomalaisen Kansantanssin Ystävät“ (Soomes Rahvatantsu Sõbrad). Selle ülesandeks on koguda vanu rahvatantse ja tuua neid jälle rahva keskele. Samasugune ühing teatades juba 1893. aastast alates Rootsis „Svenska Folkdansens Vänner“ nime all. Taani- ja Inglismaale tekkisid aga samasugused ühinged samal aastal kui Soomeski.

Rootsi rahvatantsude Soome jõudes märgati varsti, et mitmel pool Soomeski leidis samaseid rahvatantse. Siis ei aimatudki, kui palju erilisi oma tantse oli soome rahval, keda peeti tõsiseks, aeglaseks, raskelt meelelahutusele kalduvaks rahvatõuks. Seni on Soomes avaldatud 175 rahvatantsu¹⁾. Paari aasta eest korraldatud rahvatantsude korjamise võistluse kaudu on saadud palju lisa senistele rahvatantsudele ja märgitud üles üle 400 rahvatantsu erinime. Paljud neist on aga rahva poolt ju täielikult unustatud.

Isik, kes tutvunud rootsi komplitseeritud rahvatantsudega, imestab muidugi soome rahvatantsude lihtsust ja seda, et Soomes suhteliselt palju on ühetuulisi rahvatantse. Kuid asi on nii, et paljud rootsi rahvatantsud on õieti eelmainitud rootsi ühingu poolt ühteliidetud tervik sama rahvatantsu

erisammudest ja -võtetest oma leviku maaala piirkonnas. Paljud soome ühetuulised rahvatantsud on jälle osa suuremast tervikust. Nii on näiteks Ankleesi, Poloneesi, Ranskan ja Ryssän katrilli osa Soome suurtantsust Purpurist, kuigi nad ka võivad esineda iseseisvatena või eriviisil tantsituna kohtades, kus suurt rahvatantsu Purpurit ei tunta.

Mis on rahvatants?

See on rahva teadvuses ja kommetes elav vana rütmiline kehaliikumine, mida sooritatakse mõne pilli muusika, vahest ka laulu saatel.

Kust on rahvatantsud saadud?

Mõnikord nii, et härrasrahva tant- sud on üle läinud ka talurahva kommetesse ja elavad veel kaua seal edasi ka siis, kui härrasrahvas need ammu unustanud. Niisugustena tunneme Soomes: Ankleesi, Franseesi, Minuetti, Polskaminetti, Poloneesi, Ranskan-, Ruotsin-, Ryssän katrilli, Paatespaa, Vengerska jt.

Kuid rahvatantsud võivad olla ka rahva omalooming. Kõneldakse ühest algkooli õpilasest, keda paluti jutustada muinasjuttu, et ta vastas: „Kas jutustan raamatust või omast peast?“ — Omast peast on soome rahvas olnud võimeline looma ka rahvatantse. Kui igapäevase elu ühekülgsus inimest küllalt väsitab, siis vajatakse ka meelelahutust. Nii on meie mere- ja järverandadel asuvad esivanemad endale loonud oma tantsud: Hytkeen-

¹⁾ Tõlkija tähendus: Nendest suurem osa on avaldatud käesoleva kirjutise autori, Soome Koolivalitsuse Kehakasvatuse nõuniku prl. A. Collani poolt. A. M.

hyppelyt (hüljehüpped), Nuotanvedot, Nuotanrepiäiset, Kallan pojat, Lohipoikaa (löhepöeg), Hailit (silgud), Soutaa ja muud. Metsadest on saadud: Karhutanssit, Jänisjahdit, Harmaat (hallid) linnud, Varpusen veisu (varblase laul), Piikoppelo või oleks viimseltmainitu ehk kauge teisend Baieri mägimail esinevast tantsust, milline imiteerib mängivat metsist? Sest kes seletab kuidas ja kunas tantsud kord on malkanud maast teise. Baieri tantsuviiside hulgas on üks, milline suuresti meenutab soome Raatikko't.

Igapäevane elu on soomlasi meelitanud tantsima tantse nagu: Kahvin keitto, Kärriukko (kaariku taat), Laulukukko, Karjaukko, Kissan parta (kassi habe), Rotta-keikku (roti kiikumine), Itkupolska (Nutu polka), Yskän hyvä (köha rohi), Höylä- ja Saha katrilli (höövli- ja saekadrill), Neliniitti, Hapanlohko, Rapakko, Niittotanhua, Rihmarulla (niidirull), Perunavarsia (kartulivars), Kumarrus, Mikon päivä, Koputus, Pilkistus (piilumine). Peab imetlema ja ihalema seda fantaasiaküllust ja leidlikkust!

Idast on tulnud tantsud: Kasakka, Kaseska, Kyykky- ja Ristiryssä, Prisukka ja teisi.

Kauge lääne ja Inglismaa päritoluga on igasugused Engeliskad ja Miekkahypyt (mõegahüpped), millised paljudel juhtudel sooritati hädahutuina Puikkoristikko'na (pulga aed) või Tikkuristi'na.

Soomes on tantse, mis saanud alguse mingist pilkelaulust, ja armu siin ei antud kellelegi. Taneli taati nõögati ta ühe silma pärast, Riida piiga sai lonkamisest nimeks Rempulajalka. Vanapiigasid pilgati Raadikuks (Raatikko). Põhjust naermiseks ja pilkelaulude loomiseks on andnud ka Kahmani Antti, Sjöroosi Hilda ja Forssalika (likka — plika) eluviis. Kõik need pilkelaulud on kulgenud kaugele ja on neist loodud ka vastavad rahvatantsud. Tantsudele, mis sellest liigist tavalisist olid veel hoogsamad ja leidlikumad, anti nimed

nagu: Hurja (metsik, taltsutamatu), Tuliluikka (taela püss), Aikahamppua (köva rutuga), Hulivilikan polska (tembumehe polka).

Paljud soome rahvatantsud on aga säilitanud kohanime: Anjalan kuningas, Antrean tantsi, Halikon hyssy, Heikkilä, Parikkalainen, Viipurin-, Uhtuan katrilli, Säkkijärven sappo.

Sageli on ka tantsijate arv või aetus andnud tantsule nime. Tunneme: Yhdeksänhengen tolppa, Kymmenhenkinen, Kuuden hengen kolmeinen, Viisiparinen, Solavalssi (majadevahelise kitsa tee valss), Kujanen (tänav, rivitants), Fyrkantti (nelinurk).

Kuidas ja kuhu on rahvatantsud kadunud.

Teame, et lapsed on mängukommete edasiandjad ja et nad vaistlikult väga truult täidavad seda ülesannet. Kuid rahvatantsud ei kuulu nende ainepiirkonda. Need on täisealiste viljelda ja kuna enne aina vanemad mehed, kavalerid, määrasid liikumise ja selle hoo ning juhtisid tantsu, kusjuures naispartnerid olid nende juhitud, siis on loomulik, et mehed õppisid rahvatantsude erituurid paremini kui naised. Eriti osavad tantsude tundmises olid vanad mängumehed, kellele see kuuluski nagu eriülesanne. Need pillimehed jubatasid tantse ja tantsijad pidudel ning hädad mängumehed olid kaugele otsitud ja hinnatud. Need tantsu-meistrid andsid siis tantsuoskusi ka teistele. Neilt ongi kirja pandud meie terviklikumad tantsud. Koos nendega läksid hauda meie parimad rahvatantsude teadjad, tundjad ja arendajad, sest on ju loomulik, et nad oma koolmeistri osas sageli unustasid mõned erisammud ja erituuridki, mille asemele leidlikumad neist löid aegajalt jälle teisi.

Mis eraldab rahvatantsu moodsast tantsust?

On tõsi, et rahvatantsu võivad pooldada needki, kes muidu seltskondlikke tantse ei hinda. Tundub, et rahvatantsud seisavad eetilisel kõrgemal. On ju suurem osa moodsaid tantse jätkuv keerlemine, mida sooritatakse sageli

Soome rahvalauliku ausammas
Sortavalas.

poolkinniste silmadega, mõtlemata tantsule, milline jätkub alateadlikult. Nii-sugune vaibumine mingisugusesse tantsujoobumus-olukorda ongi soome rahva viinud niikaugele, et kõneldakse, kuidas vana kuri ise tulla lõbustusile ja tantsitada pidulisi nii, et nad enam ei saa lõpetada, vaid jätkavad tantsu ka üle põldude, niitude ja läbi metsade. Nii-sugust eneseunustamist ei luba rahvatants. Siin on tantsul oma kindel algus, kindlad käigud, selge lõpp. Tuleb alati mõelda, mis järgneb nüüd ja see ei lase kellelgi kalduda kaugele elavast elust.

Kas võime rahvatantsude järgi otsustada vastava rahva kultuuritaset ja rahvuslikke erinevusi?

Oleme ehk vähemalt kinodes näinud ungari tšardaš'it, poola masurkat, itaalia tarantellat, hispaania fandangot — kõik lõunamaiselt hoogsad, temperamentsed ja kiiretempolised tantsud. Oleme ehk näinud ka haaremiellu kuuluvaid kõhutantse, mida ilmestavad ussivingerduste taolised liikumised. Kindlasti ilmneb siin vastavate rahvaste lõunamaine omapära ja iseloom. Sest ka inglased esitavad meisterlikke ja hoogsaid tantse, mida ometi tantsitakse tasakaalukalt, mõistusega, ilma lõunamaise temperamentlikkuseta.

Ka põhjamaistel tantsudel on oma väärikas ilme. Tantsides muidu külm ja kangevõitu soomlanegi muutub hoogsaks, uljaks kavaleriks, naise püsid

enam passiivselt mehe juhitanavana. Ei puudu ka mõni väike humooriline mõtlevälgatus. Minu arvates siis soomlastegi poolt antav rahvatantsude ilme on väärikas, rühikas, tasakaalukas, pidulik. Ja kui kord ehk rahvatantsudki võetakse olümpiapidustuste kavva, siis, arvesse võttes veel meie rahvariide rahvaloomingulist ilu ja meie rahvamuusika väärikust, peaks meil olema suuri eeldusi meie põhjamaise rahvatantsu hääks tutvustamiseks, kauniks propagandaks põhjamaadele.

Lõpuks pean mainima paari soome rahva vähem tunnustatavat omadust. Soome rahvas tikub ülehindama võõrast ja alahindama oma rahvaloomingut. Edasi, ta meelsasti tahab olla passiivne, kõrvaltvaataja. Selle tõttu pole meie rahvatantsu viljelejate arv veel mitte väga suur. Kui riiklik spordi- ja võimlemistoimkond saatis välja 16000 kutset rahvatantsude võistlus-kogumiseks, siis vastas sellele ainult 220 teadete saatjat ja needki olid suures osas lihtsad rahvamehed ja naised.

Kuid niikaua kui olemas see väiksemgi ustav ringkond, kes töötab idee pärast ja niikaua kui meil leidub juhte, kes neile ülesandeid annavad — on asjal häid väljavaateid.

Kindlasti aitavad rahvatantsu asja edule ja arengule Soomes kaasa ka praegused suured võimlemis- ja rahvatantsu pidustused, kus esinevad nii meie kui ka meie naabrite ja hõimude paremad sellelt alalt.

Kuidas vanasti Martnas lõbutseti ja tantsiti

Viimastel aastatel on tublisti edasi arenenud eesti rahvatantsu harrastusala. Mõõdunud talvel ilmus R. Põldmäe ja H. Tampere toimetatud mahukas väljaanne „Valimik eesti rahvatantse“, mis sisaldab rohkesti uut materjali nii tantsukirjelduste kui ajalooliste andmete poolest. Teos on virgutavalt mõju avaldanud ka lisamaterjalide korjamisele. Järjest saadetakse Eesti Rahvaluule Arhiivile uusi teateid tantsudest ja tantsimisest. Seda peaksid tegema veel paljudki, kellel on täiendavaid andmeid käepärast, sest kõik rahvaloomingu alad on seevõrra ulatuslikud ja mitmekesised, et ainult üksikud isikud ei suuda kunagi kätte saada kõike tõendmaterjale. Käesolevaga avaldame ühe huvitavama ja täielikuma kirjelduse, mille on saatnud Eesti Rahvaluule Arhiivile selle alaline kaastööline, taluperemees August Hiie mäggi Martnast, Haeska külast. Andmete kogumisel on aluseks olnud perioodiline rahvaluule-väljaanne „Rahvapärimumste Selgitaja“, mis saadetakse soovi korral igaühele tasuta kätte. Andmed on korjaja saanud oma 68-aastaselt isalt, arvata siis üsna soodsate töötingimustega. Kirjeldus on murde- ja kirjakeele segu, mis ainult õigekeelsuslikult parandatud. Üksikud osad on lühendatud ja lõpupool ruumi puudusel hoopis välja jätud.

*

„Vanad külanõiad (või kuda neid siis oli ütitud „sõnajad“) käinud vanasti Haeskas Hiieotsa ohvrikivil tantsimas, et külale hea viljaaasta tuleks. Tantsimine sündinud täiskuul neljapäeva õhtul järgmiselt: külapered, kes soovivad, et nende loomad hästi edasi läheksid, või et nende vilja hästi kasvaks, viind nendele kas raha või sööma-materjali. Kes kõige rohkem viind, sellele koa kõige rohkem õnne tantsitud. Nõiad võtt antud annid ja pannud küla ohvrikibile, ise peale seda akand ümber kibi tantsima ja nõiasõnu posisema. Kes vähe annud, sellele pandud kõige esimeseks tants lahti, aga kes kõige rohkem and, sellele koa kõige suuremat vilja- ja loomaõnne palutud. Sarnaseid nõia-ohvrikibi si oli sii külas kaks tükki: üks oli Antsujüri põllal, teine oli Pärtsaana karja-arus. Esimene oo juba ää lõhutud, teine aga oo praegu alles järel.

Mängutubadeks olid vanasti ikke külakõrtsi tagumised toad. Senna tulid Haeska ja Kiideva teovaimud kokku. Seal tantsiti nõnna, et teise homiku aeti pastililappisi luuaga toast vällä. Va Peetri Kustas ja Pärdisaana Jaan saagisid viiulid ja Andruse Kaarel, noh, see va Metsapere Kaarli isa, see mängis torupilli. Menu ema rääkis, et ennem veel kui põle viiulid ega seda va torupilli tuntud, siis mänginud Taari Jaan kannelt, mis olnd ta eese tehtud. Menu määllestuses oli aga küla mängutubadeks Peetri ja Teka. No küll oli aga siis usklikkudel tegu, sa pagan veel ää! Tehti siis koolimajas, s. o. Mäejaagu tagatoas lugemist. Noh, oli lugemine otsas, siis läksid sealt kohe küla nooremad Tekale, kus

Sikusarve mängija Kuldepp.

akkas see va vanakuradi teenimine peale. Neh, ega põlnd nende usklikkudel kedagi teha. Kui Peetri Jaan oma ühereaga vasika lahti tõmbas, siis olid nooremad kohe koolimajast kadund ja tantsuks läks Tekal lahti. Kui tüdrukud tantsima läksid, siis nad tõmanud ikke kodus ennem taskurätiku või ninarätiku, kuidas ma pean seda ütleva, läbi vasaku kannalt, siis pidid poisid neid kõige rohkem tantsitama.

Noh, ennem ikke tantsiti rohkem kui praegu. Kes oo nüüd külavainul tantsu näind, aga vaat siis, kui ma kasvasin, siis tõmmati Halli ja Metsajaani vainul tantsida iga laupäeva ja pühapäeva ööd läbi. Murrangu-aeg 1880—90. aastani; kui lahkusuliste liikumine tuli, siis need pidasid juba tantsu patuks. Kui tantsimist põlnd, siis tehti ringmängi ja numbrimängi. See mo meelest põlnd kedagi, va unised mängud olid! Aga vaat, kui sai ikke labajalaga kere soojaks kütta, oopis teine tundmine kohe kehas. Ei meie ajal põlnd tühti mingid tantsupidude korraldajaid, noored läksid ise kokku Tekale, Andrusele või Peetrile, seal akkasid kohe tantsima, põlnd siis korraldajaid kedagi. Nüüd oo suured seltsid ja puha, kes teevad noortele raha eest tantsi. Noh, shukest mõnu küll põle sellel tantsil kui ennem oli! Aga noorte asi, las teha.

Oh jah, meie mõisnikud olid küll sellepärast päris head, et nad ise seda käksid teha [s. o. lõbutseti ja tantsida]. Ja veel jaanipäe, mihkkipäe nad korraldasid külarahvale tantsimist. Noh, kutsusid kõik küla inimesed mõisa kokku, andsid neile õlut ja kodupuskari juua, senikaua kui poisid-tüdrukud olid purjus. Koa oli nendel pillimehed senna kutsutud. Kui juba oli tugev kilp peas, siis läks suureks tantsiks lahti. Va Haeska mõisahärra oli nii tubli mees, et tantsis ise

SUVISEID RAHVAMÄNGE

Rahvamängude tegelik harrastamine, eriti suviste omade, on meil levinud veel küllalt piiratud. Mängu tähtsus on ju üldiselt teada, seepärast ei maksaks sellest jälle juttu teha. Peak-sime asuma tegelikult nende ulatuslikumale harrastamisele, et selleläbi noori rakendada värskes õhus intensiivsele tegevusele. Seda suurt kohustust ja ülesannet peavad endile võtma ÜENÜ osakonnad koha pääl. Õhtuti pääle töö on ju kõigiti sobiv võtta noorterühm kokku mängule. Seda peaksid rühmavanemad, eriti suvel, võtma oma suurimaks tööks. Suvi tuleb kasutada täies ulatuses värskes õhus viibimiseks ja tegelemiseks, kuna ju ruumide nappuse tõttu talvine võimlemistöö on niikuinii piiratud. Ja tolmuses ruumis tegelemiseks pole mingit mõtet. Seepärast suvel välja loodusesse!

Alljärgnevad mängud on võetud autori raamatust „Valik eesti rahvamänge“. Nendest on valitud ajakirja ruumi piiratud tõttu välja lühemad. Pikemaid ja ka huvitavaid mängu võiks võtta siis tarbekorral mainitud teosest. Sääli leidub erilisi huvitavaid mängu, nagu „Kutsikumäng“, „Kitse lautaajamine“, „Kopi“, „Kuli“, „Kurnimäng“ jne. Need sobivad eriti suviseks harrastuseks, milles on sees ka võistlusprintsipi, mis noori köidab. Seepärast, rühmavanemad, kõik on teie teha, käed külge!

LINGUD.

(Tartumaa)

Nöörling. Hangitakse pastlanöörijämädune ja maast kahekordselt puusadeni ulatuv nööri, võetakse keskelt umbes 10 dm pikkuselt kolmekordselt kokku ja seotakse siis kolmiku otstesse sõlmed; seejuures peab üks nööriharu jääma pikemaks, kuna lühemasse otsa tehakse sõlm. Nüüd mässitakse lingu

külatüdrukutega ja käskis poissa eese tütarde ja prouaga tantsi maha löüa. Küll oli siis löbu! Aga tuli meile uueks mõisnikuks ja landraat, no see küll ei sallinud tantsu. Külas võis küll, aga mõisas ei võind. Ütles kohe: Ja, ja, mis nemad hippava, et ei näe puhkama!

Palvevannad olid õige kangesti noorte inimeste lõbustuste vastu. Metmel korral saagisid nad külakiigedel sambad maha ja keisid tantsu ajal noori inimesi kiige all noomimas, aga kes seda siis tähele pani, vaid lõbustus keis ikke edesi. Need kiiged, mis maha saeti, nende asemele ehitadi uued. Küll ähvardati noori, et need kõik, kes tantsivad, need lähevad põrgu põhja. Ja mes kõige ullem olevat see, et vanakurat ise viivat. Oh sa poiss, ma tean ükskord kui, noh, ma mette ei easti määlata, kaua aega sellest tagasi oo, aga ma tea, et olin üsna noor poiss. Olime jälle Metsajaani vainul kõik koos, muist tantsisid ja muist kiikusid, va Pärdisaana Jaan mängis viiulid. Kui järsku tuli meite ulka Siilu Mai ja Pinnart Jaan, mõlemil laaluraamatud käe ja akkasid meitele jumalasõna rääkima ja ermutama. Me ühelt poolt ja nemad teiselt poolt, muudkui ähvardavad meid. Ei aidand siis midagi, kui Litu Jaan võttis Maie ja kaks tüdrikud võtsid Pinnardi kinni ja tegid neile tantsi. No küll said siis vihaseks, aga mes sa ikke teed. Enam ei julgend nad meid tulla segama.

Kord vanasti läind va Siimu Endrik ühe lauba õhtu külasse, võtnud pilli kätte, et natuke koa külavahes mängi. Noh, keind ja

keind, põle kedagi näha old. Old veel varajane aeg, teisa põle veel vällas old. Tema mõteld: Lähen ete mõisapargi taha. Noh, üks läindki, estund elusti künkale maha ja akand mängima. Mängind juba tüki aega, seal näind ta, kui mõisa poolt tuld kaks elusad preilnad kiiremäe poole. Tema mõteld: On vist mõisa saksad, vaja nende jaoks koa üks elus tükk tömmata. Eks mängindki „Vana Vahevalli suurt Andrust“. Nojah, näe imet, üks preilnad tuldkki senna ja akand ta loo järele tantsima. Tantsind juba tükk aega, seal vaadand Endrik korraga preilnasid, ja mes ta näind? Mõlemal old hobusekabjad jalgade otsas! Oh sa essuke, kui kangesti ta ää ehmatand, pannud kohe joosma kodu poole. Kodu löönd ta pilli vastu kibiaida puruks, ise aga akand jumalasõna kuulutama ja noori inimesi noomima, et ei tohi mette pilli mängi ja tantsi. Paljud ei uskund teda. Va joomakalts oli juua täis, siis nägi nägemist, põld muud kedagi!

Pulma pillimehe kutsus ikke peimees. Tasu sai pillimees pulmast paari sukki, paari kendaid ja kolm paari säärepaelu, söömad-joomad muidugi peale seda. Koa oli pulmapillimehel see hea asi, et tal oli kõik vaba: tuli noorikutantsimine või pulma pealejoomine — teistel oli kõik see löbu tasu eest, pillimehel aga kõik oli vaba. Põld pulmas kedagisuguseid eritantse, vaid need olid ikke sammased, mis külas nooremad tantsisid. Pruuudiga tantsimine sündis kõik maksu eest, ainult pulma pillimees sai noorikuga ilma tasuta tantsi.“

pikem nõõriharu ümber parema käe nimetissõrme, lühema haru otsas olev sõlm võetakse pöidla ja nimetissõrme vahele ja lingu nõõrist moodustatud kolmikharule asetatakse sobiv kivi; nüüd keerutatakse lingu koos kiviga õhus ringi ja lõpuks paisatakse kivi suure hooga minema, kusjuures äraviskemomendil sõlme nõõriots lahti lastakse.

Pulkling. Umbes käepikkune paras pulk lõhestatakse otsast, kuhu vahele asetatakse paras kivike. Võttes käega hoogu lennutatakse kivi pulga lõhe vahelt minema.

Piitsling. Valmistatakse piitsatoline viskevahend. Nõõri otsas on sõlm, mis pöidla ja nimetissõrme vahele ja siis ka vars sama käe pihku võetakse. Nüüd asetatakse paras kivi piitslingu teise otsa varre ja nõõri vahele. Võttes käega hoogu, lennutatakse kivi õhku, kusjuures äraviskemomendil nõõri ots lahti lastakse.

Neid mänge võiks harrastada võistlusena.

LAMBA LAUTAAJAMINE

(Virumaa)

Mängijaid on 2–3. Vahendeiks võetakse 5 väikest kivikest. Mängijate järjekorra võib määrata kindlaks liisu teel. Esimene mängija asetab vasema käe sõrmed ja pöidla otstega lauale, kuid viimase sõrmedest eemale, nii et käe alla jääb ava. Nüüd viskab mängija parema käega kivid vasema käe parempoolsel küljel tasakesi lauale, nii et nad võimalikult käe ava juurde jääksid. Võttes ühe kivi paremasse pihku, viskab ta selle õhku ja enne selle uuesti pihku haaramist katsub ta ühe kivi käe alt läbi lüüa. Nii toimib ta ka järgmise kolme kiviga, visates seda enne õhku ja lauale pannes lööb ta käe alt läbi.

Juhtub mängija aga tegema vea, siis on „vilka“ ja mängu algab järgmine mängija, jne. Kes kõige enam kivid läbi lööb, on võitja.

Saavad kõigil mängijail „lambad lauta aetud“, on kõik võrdset võitnud.

Kivide löömist võib raskendada sellega, et nad tuleb lüüa mõnda kindlasse kohta lauale, näit. asjadest moodustatud „aeda“, jne.

VANGIMÄNG.

(Läänemaa)

Mängijaid on 5–10. Mängukohaks on kivirikas koht. Kivid seatakse ringselt üksteisest hüppekaugusele. Kiviringi keskel asub kubjas. Mängijad jooksevad kivilt kivile vastu päikest. Kubjas valvab jooksjaid. Kes maha astub kivilt, saab noomituse. Kolmanda noomituse korral viiakse eksiya vangivalvuri poolt selleks määratud kohta — vanglasse — ja ta on seal uue vangiga saabumiseni, misjärele vabaneb ja mängust uuesti osa võib võtta. Vangivalvur viib ja toob vange.

LUURIVEDAMINE.

Kaks mängijat asetuvad selildi, kumbki teineteisest 2–3 sammuga eemal. Nad laskuvad käpuli, asetavad endale otstest kokkuseotud nõõri kaela, kusjuures nõõr kummagi kõhu alt ja jalgade vahelt läbi läheb.

Märguandele algavad nad vedamist, roomates edasi käpuli. Kumb paariline oma vastase teatava esemeni või mänguväljaku piiridest välja veab (või kumb kolmest vedamisest võidab kaks) on võitnud.

RATTAVISKAMINE (poiste mäng).

(Võrumaa)

2–4 (või tarbe korral ka rohkem) poissi moodustavad rühma, iga rühm loendatakse järjekorras. Iga rühmlane on varustatud löögikaikaga. Viskamiseks saetakse umbes 10–12 cm jämeduse kasepaku otsast 2–2,5 cm paksune ratas (sõõr).

Ratast vasatakse maanteel*) või muul siledal ning lagedal väljal. Kaks vastastikku mängivat rühma asuvad teineteisest umbes 30 s. kaugusel. See vahemaa jäägu mängu kestel alati sama suureks. Rühmlased ei asu mitte ühel viirul, vaid mõni neist seisab tagapool, et läbilipsanud ratast mitte lasta veereda kaugele.

Liisk otsustab viskaja rühma. Rühmlane nr. 1 viskab ratta vastasrühma suunas veerema. Vastasrühm katsub ratast kaikaga tagasi veerema panna või maha lüüa. Sealjuures kaitserühm ei tohi üle piiri rattale vastu joosta (piiriks on mõeldud olukord, et tuleb säilitada alati 30 sammuga vahemaa). Pääsis ratas esimestest kaitsjatest mööda, katsuvad tagapoolsed ratast kaikaga tagasi veerema panna või maha lüüa.

Kuhu ratas seisma jäi, seal viskab teise rühma (endise kaitserühma) nr. 1 ratta vastassuunas veerema, kusjuures endine rünnakrühm, muutunud kaitserühmaks, peab asuma viskajast ettenähtud vahemaa (alati 30 s.) kaugusele (olenevalt ratta asukohast kas ette- või tahapoole). Us kaitserühm püüab samuti ratast kaikaga kas tagasi veerema panna või maha lüüa.

Nii viskavad rühmade kõik numbrid järjekorras. Kui kõik on läbi visanud, algab viskekord peale taas nr. 1-st.

Nii võistlevad kaks rühma omavahel. Kumb rühm teise kuni määratud piirini taganema sunnib, on võitnud.

Võidetava maa-ala pikkus vastaku mängijate võimeile ja kõikugu 100–1000 m vahel.

POTSKAMÄNG.

(Harjumaa)

Mängijaid on 7–8. Nende järjekord tehakse kindlaks keppliisu teel. Kõige peale tulnu hakkab lööjaks, temast allpool olija etteandjaks, kolmas — esimeseks püüdjaks, neljas — teiseks püüdjaks, jne.; kõige alla jäänu hakkab viimaseks püüdjaks ja asub „kodust“ kõige kaugemal.

Mänguks tõmmatakse maa peale joon, mille tagune maa-ala on „kodu“. „Kodus“ asuvad lööja ja etteandja. Püüdjad asuvad liisutamise järjekorras esimesest viimani väljaspool „kodu“ enam-vähem ühel joonel kolonnis.

Mänguvahendeiks on pesapall (võib olla ka kummipall või mõni lihtsam omatehtud pall) ja löögikaigas.

Mäng käib järgmiselt. Etteandja viskab palli üles, lööja katsub kaikaga palli püüdjate suunas võimalikult kaugele lüüa. Püüdjad katsuvad palli õhust kinni püüda. Õnnestus

*) Toim. märkus: Uheks liiklemise hääkorrata põhinõudeks on, et maanteel ei mängitaks. Selletõttu ärgu kasutatagu rattaviskamiseks mitte maanteed.

luke kanti ette ühel pidulikul esinemisel tant-sijate poolt enne tantsude esitamist.

See uudsus võeti publiku poolt soojalt vastu ja korraldajatel tuli kahetseda, et ka-vasse ainult üks selline laul oli võetud. Ette-kantud lauluks oli alljärgnev J. Jürgensoni „Naljalugu“ (R. Pätsi „Lemmiklaulik VI“). Juurde oli seatud kerge saade meeshäältele.

Meie ei taotle niisuguste laulupalade ette-kandmisega mingit kõrget kunstilist eesmärki, vaid tahame mõne väikese rahvaloomingulise laulukesega luua sissejuhatavat meeleolu järg-nevatele tantsuettekannetele.

See ehk pole ka küllalt kvaliteetne iseseis-va esinemisnumbrina aga sobiv tantsu vahele ette kanda rahvatantsu raamistikus. Samuti

kõlbaks selline laul esitada koosviibimistel, aastapäevadel, harjutuste vaheaegadel meele-olu tõstmiseks ja loomiseks.

Selles osas kahjuks rahvalaule palju kogu-tud ei ole. Kuid rahval selliseid laule siiski on.

Nüüd peame ise end aitama, sellist laulu-materjali kogudes.

Kutsun käesolevaga kõiki laulu- ja rahva-kunsti sõpru niisuguseid tõsisemaid (mitte labasusse kalduvaid) rahvapäraseid meeleolu-laule koguma ja toimetusele saatma.

Kogutud materjali vaatleksime selle aja-kirja veergudel ja saaksime endale lõpuks standard-laulude kogu, mille korraldamisele, paljundamisele ja trükkitoimetamisele võik-sime asuda.

Leedu külalisi Tallinnas

Vasakult: Pärja asetamisel. — K. Griauzde ja A. Wenclauskas. — A. W. ja ÜENU esimees A. Keller abikaasaga.

14. mail külastas ÜENÜle vastava Leedu noorsoo-liidu „Jaunoji Lietuva“ 125-liik-meline esinduskoor Tallinna, andes siin sisuka eeskavaga kontserdi Leedu kooriloomingust.

Kõnetasime sel puhul kooriga kaasa tulnud Liidu kultuursektsooni juhti A d o l f s W e n -c l a u s k a s't.

Jaunoji Lietuva (Noor Leedu) noorsoo-orga-nisatsioon asutati 1927. aastal. Organisatsi-ooni (liidu) kõrgemaks ülemuseks on Leedu Vabariigi president Anton Smetona.

Liidu sihiks on: Vaba Leedu, ühine rahvas, oma rahvuslik kultuur ja tugev isiksus. Sel-leks koondab liit liikmeid rahvuslikule tööle ja püüab igati kõvendada liikmete rahvuslikku ning riiklikku teadvust. Liikmeilt nõutakse töötahet ja tööskust, sitkust, kõva korda, vaimset ja kehalist tugevust.

Ülesande läbiviimiseks on tegevus jaotatud sektsioonidesse: ideoloogiline ja organisatsioo-

niline, kunsti ja hariduse, kehakultuuri ja kasvatuslike mängude, korra ja riigikaitse, majandusliku ja kutsealalise, kirjanduse ja propaganda ning välistegevuse sektsioonid.

Kõigil neil tegevusaladel on 10 aasta jook-sul saavutatud palju, eriti aga kultuurialadel. Siin on esijoones tähelepanu pööratud lava-kunstile. Pea iga osakonna juures töö-tab näitering. Näitejuhtide väljakoolitamiseks korraldatakse alatasa näitekursusi. Suurt rõhku on pandud ka raamatukogun-duse arendamisele maal. Sel alal on liit korduvalt korraldanud raamatupäevi ning raamatute annetamise aktsioone. Seni on ellu kutsutud 171 uut raamatukogu. Palju on teh-tud ka leedu vana instrumentaal-muusika elustamiseks ja vanade leedu pillide ning muusikapalade populariseerimiseks. On moodustatud vanade pillimeeste ka-a-der, kes kõikidel suurematel kokkutulemis-

tel ja päevadel tutvustavad vana leedu pilli-
muusikat. Kuna Leedu on igivanadest aega-
dest tuntud suure laulumaana, siis on suurt
tähelepanu osutatud ka koorilaulule.
Praegu kuulub liitu üle 200 koori ümber 5000
lauljaga. 1932. aastal kutsuti Kaunases ellu
liidu 125-liikmeline esinduskoor andeka noore
koorijuhi Klemas Griauzde juhatusel. Koor
on suutnud tõusta Leedu väljapaistvamaks
kooriks ning ta repertuaaris on üle 150 Leedu
helitöö. Seni on koor korraldanud ligi 200
kontserti, neist mitmed naabrinaadel.

Võrdlemisi suur on ka liidu tegevus keha-
kultuuri ja kasvatuslike mängude
alal. Pea iga osakonna juures töötavad kest-
vad võimlemise ja spordi rühmad. Juhtidele
korraldatakse mitmenädalalisi õppelaagreid.
Riigikaitsele oskusi saavad liikmed
kaitseliidu kaudu ja on liidu tegevus siin
enam moraalne.

Liidu tegevuse kergendamiseks on liit jaga-
tud 40 rajooni. Iga rajooni juhivad ühingu poolt
nimetatud „apulinkas vadas“ — rajooni ülem,
kellel kasutada palgaline staap. Rajooni ülem
ise palka ei saa. Igas rajoonis on kutsutud
ellu vastav arv osakondi „skyrius“, kelle juht
(esimees) nimetatakse rajooni ülema poolt.
Osakonna juhatuse koosseisu valib siis osa-
konna ülem ja esitab kinnitamiseks rajooni
ülemale. Seni on kogu Leedus kutsutud ellu
1300 osakonda umbes 40000 liikmega, millega
arvatakse võrk olevat küllaldane ning praegu

pole enam eesmärgiks suurendada osakondade
arvu.

Oma suuremad sissetulekud saavutab liit
liikmemaksudest. Iga liige on kohustatud
maksma liikmemaksu meie raha järele umbes
16 senti kuus, mis eriti maal tundub kaunis
raskena. Lisaks sellele on liikmed kohustatud
oma kulul endale hankima: mehed mundry ja
tütarlapsed ehtsa leedu rahvuskostüümi. Liidul
on palju toetajaid liikmeid, kes maksavad
liikmemaksu 2–3 litti kuus. Suuremaid sisse-
tulekuid saadakse ka veel üleriiklikest lote-
riidest.

Liidu ülimaks organiks on vähemalt iga
kolme aasta kestel kord kogunev esindajate
kongress (esinduskogu). See otsustab kõik
organisatsiooni asjad.

Tegevuse arendamiseks korraldatakse ra-
joonides ja aegajalt ka üleriiklikus ulatuses
noortepäevi ja suve- ning talvapäevi. Nende
päevade kavas on esikoht rahvuskunstilistel
aladel. Esinevad ühiskoorid, toimuvad näite-
ja kooride võistlused, esitatakse rahvatantsu,
rahvuspille, toimuvad spordivõistlused ja
võimlemisrühmade ettekanded.

Riik omalt poolt toetab neid suurüritusi
mitmete soodustustega. Sõiduks rajooni pi-
dustusile annab raudteevalitsus osavõtjatele
66%, suurematele üleriiklikele päevadele ja
laulupidudele aga kuni 87% sõiduhinna alan-
dust. Selle tõttu koguneb ka suurpidustusile
tavaliselt kuni 1/3 liikmeskonnast. A. M.

PIIMAÜHINGUTE KESKLIIT

„Võieksport“

TALLINN, S. KARJA 23

Soome külalised Põhja-Eesti paerannikul.

Külalisi Soomest

ÜENU ja Suomen Nuorisoon Liitto on meie iseseisvuse algusaastaist pääle olnud tihedas oimavahelises kontaktis. Vastastikkusi küllasõite, esinemismatku, juubelipidustusist osavõtmisi, kõnelejate ja esinejate vastastikusi vahetamisi, ajakirjadele kaastöö hankimisi ja muud sellesarnast hõimu- ja noorsootööd on mõlemate vastavate organisatsioonide poolt arendatud kestvalt ja pidevalt.

Viimaseid sellelaadilisi soomepoolseid üritusi oli Soome Noorsooliidu algatusel korraldatud külustusmatk Eestisse, mis toimus 30. maist 4. juunini. Sellest, õieti ju läinud aastal kavatsatud, õppe- ja tutvumismatkast võttis osa Soome 22. maakondliku keskseltsi juhtivamaid tegelasi. Retk polnud mitte tavaline maavaatamine, vaid sügavam tutvuda tahtmine meie oludega, meie omapäraga ja meie noorsootööga.

Säärased matkad ei tule toime kergesti. Juba läinud aastal lükkus retk kaks korda tegelaste ajapuuduse ja tööga ülekoormatuse tõttu edasi. Seegi kord olid paljud tegelased ajapuudusel viimasel minutil matkast loobunud. Esitatud olid siiski 11 Soome maakondlikku Keskseltsi ja Soome Noorsoo liit, kokku 34. ekskursionist osavõtjaga.

Ekskursiooni üldjuhina mainime suurt Eesti sõpra pr. Tilda Lõthmann-Koponen'i eduskunna liiget, vanima rahvaülikooli juhatajat ja kauaaegset tegelast soome noorsooliidus ja Põhja-Savo Keskseltsis. Proua juhatusel sõitis ekskursioniga kaasa ta kodukoha Leppävirra noorsooühingu 17 liikmeline naiskoor.

Tallinnas võttis ekskursionist vastu ÜENU Tallinna osakond, kelle laulukoor hra G. Ernesaksa juhatusel oli ilmunud sadamasse.

Kuna enamus külalisi viibis Tallinnas esimest korda, siis paelus kõiki linna keskaegne ilme. Kahjuks ei saadud aga palju linna vaadeldagi. Kuuldus, et helilooja Miina Härma, keda loodeti Tartus tervitada, viibib külalisena Tallinnas ministriabi K. Jürgensoni perekonnas. Leppäviara naiskoor pr. Lõth-

manni juhatusel valmistab hallpäälisele heliloojale üllatuse ja kandis talle ette soome tunnustusena põhjamaade suuremale naisheliloojale paar soome- ja paar eestikeelset laulu, muu seas ka helilooja „Kus on, kus on kurva kodu“, millise ettekanne kutsus nii austatavas kui ka austajais välja liigutuspisarad. Pr. Lõthmann nimetas Miina Härmat soomes populaarseimaks eesti heliloojaks.

Tallinnast sõideti omnibusega ringmatkale. Üllatava vastuvõtu oli valmistanud ÜENU Voka osakond. Tulles läbi Eesti-Soome lippudega dekoreeritud auväravatest, ootas külalisi pikk kodutütarde ja noorkotkaste spaleer, juhtides kaugeid võõraid saali, kus tervitas laulukoor ja ootasid lilled. Vastastikune laul, tervituse sõnavõttud ja mõttevahetused muutusid pidulik-südamlikeks nii et Türipu lahkumise laul mõnele tõi silma pisarad. Ja kuigi oldi ajalt ju poolöö lähedal, oli unustatud väsimus ning kõneldi hiljemgi selle vastuvõtu südamlikkusest.

Narvas külustati Jõesuud, linna muuseumi, koske, kindlusi ja raekoda. Raekojas tervitas koor linnapead, kohalikkude Soome konsulit, lauluga. ÜENU Voka osakonna esimehele, Narva linnapeale ja ÜENU Narva osakonna esimehele annetati Soome Noorsooliidu tunnustusmärk.

Narvast sõideti Jõhvi kaudu Tartu poole. Imetleti kõrget Viru ranniku paekallast, võeti vastu Jõhvi õpilasilist sooje tervitust ja käidi teel sees ÜENU Kõnnu-Nõmme osakonna kodus, kus külalisi võeti vastu lauluga ja lilledega.

Tartus tõi ÜENU Tartu osakonna laulukoor hoolimata külaliste hilisest saabumisest koorile laulutervitust. Siingi läks südamlikuks vastastikku laulmiseks ja sõbrustamiseks. Teisel päeval tutvuneti Tartu ülikooli raamatukogu ja Eesti Rahva Muuseumi kogudega.

Edasi sõideti Jõgeva kaudu Põltsamaale, kus tutvuneti ETK aedadega ja lossiga. Teel Võhma peatuti Kurla külas Videviku talus.

Liigutava vastuvõtu oli Võhmas korraldanud ÜENU Võhma osakond.

Annetati lilli, pakuti kohvi, esineti ettekannetega niikaua, et hilineti Viljandisse 2

Soome külalised-nelud.
kõrge Viru ranniku
avaruses.

tunni võrra. ÜENÜ Viljandi osakond oli teele saatnud vastu oma 15 mootorsportlast.

Järgnesid südamlikud peatused Viljandis, Oisul, Abja Palu talus ja pikem peatus Pärnus.

Tagasisõidul külastati veel Päriveres Hanseni talu ja Orgita majapidamiskooli. Varbola maalinn, kus ootamas ÜENÜ Põlli osakonna tegelased, jäi ajapuudusel vaatamata.

Omavahelisel lahkumise koosviibimisel ajakirjanike kodus annetas ÜENÜ Tallinna osakond oma teenetemärgid pr. Tilda Lõthmann Koposele, hra Kustaa Hautamakile, hra Pekka Kiiskile ja mag. Heikki Hosiale.

Soome poolt annetati Soome noorsooliidu tunnustusmärgid ÜENÜ esimehele hra A. Kellerile, abiesimehele Ed. Riismanile, V. Ropperile, A. Kurvitsale ja peasekretärile A. Meikopile ning Tallinna osakonna esimehele V. Johansonile ja K. Kranfeldt-Karineemele.

Külaliste üldine mulje Eesti arengust ja kultuurest edust näis olevat häa. Aeg niisuguseks ekskursiooniks oli erakordselt sobiv — viljapuude õitsemise ilus aeg.

Võib olla sellest tingituna meeldis külalistele meie laulupeo laule: „Su põhjamaa päikese kullast“ — nii, et seda soome laulude kõrval õpiti ja lauldi korduvalt.

Tundub, et niisugused ekskursioonid erakordselt palju annavad nii külalistele kui ka vastuvõtjatele. Täname siinkohal kõiki osavõtjaid-vaevanägijaid südamlikult.

Loodame, et tulevikus samasugusel kujul võime tutvuneda ka soome noorsootõega ja Soome maastikulise iluga.

Võhmas

Soome noorsoojuhtide külaskäik 1. juunil s. a. kujunes Võhma osakonnale elamuseks, Üenülased ja külalised sulasid ühte perre mis kajastub osavõtnuis veel kaua.

Külalisi lauluga vastu võtta on tavaline komme, — aga kui külalised koori moodustades sama lauluga: „Kas tunned maad, mis Peipsi rannalt“ vastasid — siis teadsime, et saabunud olid kauaoodatud hõimlased, mitte võõrad. Laul oli see, mis võitis südamed — kadus igasugune ametlikkus.

Kui siis olime ühiselt Võhma Rahvamajas pikka laudkonda koondunud, et külakostiks pakkuda tagasihoidlikku tassi kohvi — Soome ja Eesti lippudega ning kullerkuppudega ehitud lauas — siis puhkes vallatuslik kõnevool, kus üksteisega tutvuneti ja sõprussidemeid loodi. Kahjugi oli mul katkestada seda mitmekeelisel helisevat õhkkonda, kuid pidin ju üllatama koosviibijaid soomekeelse tervituskõnega. Vastas härra Atti Kallioniemi Põhja-Satakunna noorsooliidu esimees andes edasi kodumaalt toodud tervitusi.

Järgnes mitu laulu Lepavirra Noorsooühingu 17 liikmeliselt naiskoorilt, keda juhatas Rahvaülikooli juhataja pr. Tilda Lõthmann-Koponen, auväärne hallpäine daam, keda meie tegelased ta armsuse tõttu nimetasid Soome Miina Härmaks.

Kui siis veel mõni aeg lauas vesteldud — avanes võimalus Rahvamaja avaras saalis üksteisele veelgi läheneda. Esinesime Soome luuletistega Eesti ja Soome keeltes, mõne rahvantsu ja trombooni-soologa klaveri saatel.

Vahepeal palusime pr. Lõthman-Koponeni esineda kooriga, sest soovisime veelkord nautida ja kuulda arviliselt väikese, kuid valitud häältega naiskoori, kes võimsalt ja meelilüendavalt esile tõi hääd laulu. Laulu mõjul tundsin vajadust austada lilledega koorijuhti, solisti ja igat kooriliiget eraldi. Saime kuulda selle eest meie: „Kus on, kus on kurva kodu?“

Lõppsõna ütles soome keeles õpetaja Atte Kallioniemi Põhja-Satakuna Noorsooliidu esimees tähendades: „Eestis on meid vastu võetud südamlikult igalpool ja palju on meil õpida olnud“, ning kinnitas: „Kui endisel ajal Soome laht lahutas meid kahte-rahvast, siis nüüd peab ta meid ühendama, ja noored ning noortevaheline sõprus olgu selleks ühendavaks jõuks“.

Kui siis hilisõöl olime külalised edasi saatnud, jäime hetkeks peatuma isekeskis — meil oli üksteisele palju öelda, meie tundsimisest, et möödus ilusaim õhtu meie perele. Olime aga ka võitnud tugipunkti: meie pole üksinda, meil on poolehoidu, ühiste aadete eest kaasvõitlejaid, vaimseid juhte.

E. V.

Vokas

30. mail oli Voka osakonnal õnn oma kodus, Voka algkoolimajas vastu võtta Spome Noorsooliidu ekskursiooni.

Osakonna laulukoor nrs. A. Salutamme juhatusel võttis külalised vastu bravuurse „Saimalauluga“, mille järgi tervitas osakonna esimees. Kohe vastas lauluga pr. T. Lõthmann-Koponen juhatusel tema kodukoha naiskoor ja kui külalised laulsid „Kas tunned maad“ ja „Kus on, kus on kurva kodu“, löid vokalasil häämeelset silmad särama. Soomlaste poolt ütlesid tervitusi pr. T. Lõthmann-Koponen, Edela-Karjala Noorsooliidu juhatuse liige põllumees Pekka Kiiski ja mag. Heikki

Hosia andis osakonna esimehele üle S.N.L. tulirauakujuelse rinnamärgi.

Peale mõne laulu Lepavirra nais- ja osakonna segakoorilt, mõne rahvatantsu osak. trupilt ja pakutud kohvitasside tühjendamist oli saanud ettenähtud 20 minutilisest peatusest 45 minutiline ja hilise aja tõttu pidid külalised kiirustama ärasõiduga Narva-Jõesuht, kus oli ootamas öökorter. Lahkumine sündis lugematute käepigistuste, õnnesoovide ja külalusetega.

See külastus ja see kohtumine hõimlaste noorsootegelastega jättis Voka noorsoolastele kauakestvaid mälestusi, süvendas sugulustunnet ja andis lootust, et sild üle lahe muutub üha tugevamaks ja käidavamaks. E. V.

ÜENU Kärü osakond 10-aastane

22. mail tähistas ÜENU Kärü osakond oma kümnendat aastapäeva. Aktus toimus Kärü kooliruumes, kuna ühine koosviibimine järgnes naabruse „Tamme“ talus.

Aktuse avas abiesimees Ruts Kulvere. Vaimuliku talituse pidas Simuna koguduse õpetaja A. Mäggis. Peokõnega esines ÜENU Keskjuhatus liige nrs. J. Kreek. Luuletusi kandis ette „Estonia“ näitleja hr. Hugo Laur. Järgnes tegevuse ülevaade Ruts Kulverelt, millesist selgus, et osakonnal on sissetulekuid olnud 10 aasta jooksul üle 3/4 miljoni senti. Tegevus on tõusnud pidevalt aast-aastalt. 1937. a. sissetulekud olid juba üle 166.000 senti. Peatuluna on olnud peod. Üldse on neid korraldatud 81 (eeskavaga peod). Ette on kantud viimasel ajal kõik tüsedamad ja populaarsemad näidendid, nagu: „Tootsi pulm“, „Püve talus“, „Õitsev meri“, „Põllil ja karusammal“, „Mees merelt“, „Naine tulikahjumärgiga“, „Indrani“, „Väimehed“, „Mikumärdi“, „Demobiliseeritud perekonnaisa“ ja palju teisi. Kohapeal on korraldatud 34 pidu. Teised kõik naabruses: Simunas, Sallas, Tammikul, Vägeval, Sadalas ja isegi Tormas.

Ka on korraldatud terve rida kursusi: kangakudumise (2), sissetegemise ja keedu (2), näite (2), võimlemise (3), rahvatantsude (5) ja paljudel teistel aladel. Arvukalt on korraldatud ka põllumajanduslikke loenguid.

Osakonna juures on õige edukalt tähtsustanud õpiring juba kahel aastal.

Osakonna rahvatantsutrapp on olnud algselt peale õige populaarne ning käinud esinemas ka naaberorganisatsioonide pidudel.

21. maiks valmisid E. Haridusliidu kaudu tellitud hr. Karelli poolt valmistatud uued lavadekoratsioonid, millised osakonnale läksid maksma üle 700 krooni. Toetust selleks saadi 250 krooni.

Oma rahvama ehitamiseks on kolme viimase aasta jooksul suudetud „kõrvale panna“ üle 750 krooni. Osakonna tegevust pidurdavad ruumide ja spordiplatsi puudumine. Viimase asjus esitati vallavalitsusele palve, kuid see jäeti rahuldamata ja õige isesugustel põhjustel.

Osakonna juubeliaasta juhatusse kuuluvad: esimees Ed. Kask, kirjatöimetaja Ad.

Palmisto, laekur — V. Kundla, abiesimees — R. Kulvere, raamatupidaja — Gustav Tomberg ja abisekretär E. Ploom. Neist kuulub E. Kask juhatusse juba 9. korda, V. Kundla 4. korda.

Tervitusi ümbruskonna organisatsioonidelt oli palju. Kirjalikke tervitusi oli E. Haridusliidult j. t. keskorganisatsioonidelt.

Ettevalmistusel on sügiseseks hooajaks A. Särevi „Andres ja Pearu“, millega tahetakse ringreisul Viru rannikule anda vähemalt 6 etendust.

Pidud ja esinemised ÜENU-s

Pidude ja esinemiste nimestik on ÜENU osakondades läinud (1937.) aastal olnud võrdlemise värvikas. On korraldatud aasta jooksul 1260 üritust. Nendest: segapidusid 340 — 27%, ainult näidendiga p. 128 — 10%, perekonnaõhtuid 106 — 8,5%, sportlike päevi jne. 105, jõulu ja aastavahetuse õht. 93, kirjandusõhtuid 84, vabariigi aastap. aktusi 60, osakondade aastapäevi 50, emadepäevi 37, kodukaunist. päevi 30, mardi-kadri päevi 30, võidupäeva aktusi 27, hõimupäevi 24, noortepäevi 14, jaaniõhtuid 12, kodukultuuri päevi 10, tantsuõhtuid 9, raadiokuulamise õhtuid 8, 1. mai õhtuid 7, karskuspäevi 7, metsanduspäevi 7, koduümbruse päevi 6, lõikuspäevi 6, aianuspäevi 5, käsitööpäevi 5, maatulunduspäevi 5, põhiseaduse elluv. aktusi 4, ühistegevuspäevi 3, vastla õhtuid 2, vabaõhu jumalateenistusi 2, omakultuuri õhtuid 2, noorteõhtuid 2, rahvatantsu propaganda õht. 2, veesportipäevi 2, kohalike tegelaste austusaktusi 2, jüriöö mälest. aktusi 2, laulupäevi 1, merenduspäevi 1 jne.

Nagu siit nähtub on osakonnad mõnesuguste ürituste algatamises ja läbiviimises olnud küllaltki leidlikud ja elulähedased. Oma pärasena joonena ÜENUle paistab võrdlemisi suur sportlike ürituste protsent ning aastapäevade pidulik tähistamine. Käesoleval aastal on võrdlemisi arvukalt korraldatud omakultuuri aktusi. Oleks soovivat, et seoses käesoleva EV. juubeliaastaga eriti korraldataks üritusi, päevi, õhtuid ja aktusi, mis tõstaksid esile meie riiklike saavutusi iseseisvuse kestel kohalikus ulatuses ja märkiks kohalikke vabadussõjaga seotud momente ja tähtpäevi.

Suur võit

Rahula Pärna
spordivest

Rühm sportlasi siirdus staadioni värvast tänavale. Sää! nad läksid rühmiti koos, lõbusalt vesteldes ja naljatelles: läinud aastal eduka rekordikütina esinenud Piird, andekas ja mitmekordne esivõistluste võitja Sütik ning noor paljulubav Palgre.

Pisut maad teistest tuli üksinda omaaegne keskmaajooksja ja veel praegugi mõne keskmaajooksu rekordi omanik Jaanimägi, palituhõlmad hooletult lahti ja pisut unistav, kausse suunitud helk silmis.

Nad tulid treeningult, kuna ees seisis esivõistlused ja igaüks oma tippvormi saavutamiseks asja tõsiselt võttes, püüdis korrapäraselt harjutada.

Läinud aastal olid ju provintsi jooksjad suutnud vallutada kõik esikohad keskmaajooksudes, nüüd pidi aga, maksu mis mak-sab, prima keskmaajooksja tiitel tulema pealinnale.

Kõik keskmaajooksjad olid hakanud pidevalt harjutama, nii et iga päeva tagant staadionil peetavast harjutusest võttis hulk jooks-jaid osa, alates noorematega ja lõpetades vanameistritega, nagu Jaanimägi.

Noruspäi käis Jaanimägi teiste taga, meenutades aegu, mil ta veel oli oma võimete tipul, nii et naaberriikides ei leidunud talle võrdvõimelist vastast. Aga nüüd... nüüd oli ta oma aja üle elanud ja enam ei suutnud ta püsida järjest peale kasvava keskmaajooksjate kaadri esirinnas; ikka rohkem ja rohkem tagaplaanile suruti ta ja siin-sää! tehti juba sageli halvustavaid märkusigi.

Ent Jaanimägi püsis siiski. Aeg-ajalt suutis ta end isegi kaunis keskpärasesse vormi ajada ja esineda rahvusmeeskonnaski, kuigi gepäevil. Praegu aga tundus olukord kõige mitte enam heleda planeedina, nagu mitte enam heleda planeedina, nagu oma hiilootusetum, kuigi ta harjutas järjekindlalt ja asjalikult — näitasid ajamõõtjad aegu, mil-liseid oleks olnud võimeline saavutama iga algajagi.

Võibolla oli see alavorm tingitud ka korra-päratuist eluviisidest, sest möödunud talve jooksul ta kodunes alkoholi ja suitsetamisega, külustades mitmesuguseid lokaale, kust jõu-dis koju alles kahe-kolme ajal hommikul.

Kui kaaslased küsisid:

„Noh, Jaanimägi, kas esivõistlustel siis põletame keskmaad nii, et provintslastel vesi silmas?“

„Ei mina,“ lõi Jaanimägi sellistel juhtu-del lootusetult käega, „eks teie pöruta — minu aeg on läbi!“

Ja tagaselja vangutasidki kõik päid:

„Ei see vanapoiss enam jookse!“

Saabus esivõistluste päev. Staadion kihas kui mesilastaru. Siin jagati kiitust ja sää! lautust. Varisesid rekordid ja sündisid tipp-margid.

Läbi löida rökkasid korraldajate lamedad häaled. Sää! kõlaski:

„800 m jooksjad valmistuda!“

Ning mõne aja möödudes:

„800 m jooksjad võistluspaigale.“

Ärevuskahin käis läbi mitmetuhandepealise publiku. Siin-sää! aplodeeriti rajale ilmuvaile lemmikuile ja hõigati julgustavaid sõnu.

Jooksjad võtsid kohad sisse. Teiste hulgas, pisut nagu abituna ja lootusetuna seisis Jaanimägi. Juba kõlas lähetaalt: „Kohtadele — ... — valmis...!“ — ja stardipauk. Hetk hil-jem paiskus kurvile jooksjate tihe ahel. Jooksu asus tugeva tempo all vedama Sütik, tihedalt ta kannul püsisid Piird ja kaks jõu-list provintslast. Jaanimägi ei püüdnud rüh-kida esirinda, vaid hoidis end Palgre kan-nule. Mõne aja möödudes haaras jooksu juh-timise enda kätte Piird, suurendades küllaltki tugevat algtempot veel enam. Sellises järje-korras mööduti tribüünist, kus juba kuuldus arvamusi, et järjekord on muutumatult välja kujunenud, ainult Jaanimägi võib halvemal juhul nihkuda mõne koha võrra tahapoole — seitsmendaks või kaheksandaks, alistudes noo-rematele.

Ring oli möödunud. Helistati kella viima-seks ringiks. Tempo püsis raugematuna. Veel jäi joosta kolmsada meetrit... — kakssada viiskümmend... Sää! äkki! — Mis see's oli! — Jaanimägi alustas oma vana, kuulsat lõpp-spurti, olles ise seitsmendal kohal. Aga näe, juba lähenes ta ähvardavalt Sütikule ja pol-nud kahtlust, et ta möödub. Jäi joosta veel vaid kakssada meetrit. Publik mõirgas kui meeletu. Jaanimäel oli teine koht kindel! Aga ta ei rahuldunud nähtavasti veel sellega, vaid asus kangekaelselt püüdma eel jooksvat Piirdu. Üheaegselt jõudis ta viimasega kurvilt sirgele. Nüüd algas meeletu rebimine meeter-meetrilt ikka lähemale finišilindile. Mõlemad konkurendid näisid juba kaunis vä-sinutena, kuid paistis siiski, et Piird saavutab poolemeetrilise edumaa. Joosta jäi veel vaid nelikümmend meetrit. Kõiki oma jõutaga-varasid kokku võttes ja ülimal määral pingu-tades, möödus Jaanimägi siiski elegantsett kümme meetrit enne finišit ja lõpetas kahe-meetrilise edumaaga.

Fotoaparaadid klõpsusid. Valjuhääldaja kuulutas: „Võitja Jaanimägi — uue Eesti rekordiga!“

Kui reporterid pöördusid Jaanimäe poole, viidates ta heale vormile ja küsides, kas vana-meistril on peatselt kavaitsus purustada veel mõnd rekordit, siis naeratas Jaanimägi hea-tahtlikult ja sõnas:

„On halvim tunne, kustuda sporditaevas mehena, kes olnud kunagi tippmees, kuid hil-jem järjest langenud. — Nüüd olen saavuta-nud küll võib-olla hügelvormi, kuid ühtlasi pean tunnistama: taandun lõplikult. Mu suu-rimat võitu kroonigu mälestus, et suutsin veelkord tõusta oma võimete kulminatsioon-punkti.“

Ta haaras murult oma treeningdressi ja astus publiku aplausi saatel üle väljaku, et minna riietusruumi.

Raamatukogud ÜENU-s

Läinud (1937.) aasta aruannete järele töötas ÜENU osakondades 58 raamatukogu kokku 16298 köitega ja 27 lugemislaua üle 200 tellitud ajakirjaga. Neist raamatukogudest kuuluvad avalike raamatukogude võrku ja kasutavad vastavaid riigi- ja omavalitsuse toetusi 22 kogu kokku 9200 köitega. Ülejäänud 36 raamatukogu kokku 7093 köitega on siis eraraamatukogud või väikesed käsiraamatukogud, mis avatud ainult liikmeskonnale.

Avalikest raamatukogudest on suurimad Kuusalu 1375, Karinu 918, Albu-Risti 755, Väandra 700, Käosalu 688, Inglise 642, Karilatsi 637 ja Saulepi 500 köitega. Mitteamalikest raamatukogudest ulatuvad ainult ÜENU Järve ja Kõpu osakondade raamatukogud 500 köiteni. Keskmine köidete arv on avalikes raamatukogudes 418 ja mitteamalikes 197.

Äratub tähelepanu võrdlemisi suur eraraamatukogude arv, milline teeb 62% ÜENU osakondades leiduvatest raamatukogudest. Paljud ÜENU osakonnad kurdavad, et vallaomavalitsuste vastuseisu tõttu neil pole võimalik olnud enda kogudele saada avaliku raamatukogu õigusi. Omavalitsused püüavad seega vältida valla eelarvete kulude osa suurenemist. Kuna aga valdade toetused avalikele raamatukogudele tavaliselt on võrdlemisi väikesed ja piirduvad 30—40 krooniga aastas, ei tohiks see väikene kulu olla takistuseks avaliku raamatukogu ellukutsumisele ja juhul kui vallavalitsused keelduvad kogu avalikkude raamatukogude võrku võtmiseks esitamast, tuleks asutajatel vastava palvega pöörata otsekohe maavalitsuste haridusosakondade poole. Seal võidakse avalike raamatukogude seaduse põhjal, kui palve muidu põhjendatud, vastav kogu võtta avalike raamatukogude võrku ka omavalitsuste eitava seisukohta tähelepanemata jättes.

Enam-vähem rahuldavalt tihe on avalike raamatukogude võrk Harju- ja Järvemaal. Võrdlemisi hõre on see aga näiteks Virumaal. Kõrvutades ÜENU osakondade raamatukogusid Harju- ja Virumaal saaksime järgmise pildi:

	Harjumaal	Virumaal
avalikke raamatukogusid	10	3
mitteamalikke	4	12
kokku	14	15

Nagu siit nähtub on enamus ÜENU osakondade raamatukogusid Harjumaal võetud avalike raamatukogude võrku. Virumaal on aga asi hoopis vastupidine ja siin tuleks ÜENU osakondadel seda nõutada, sest riikliku ja omavalitsuste toetuseta on väga raske ülalpidada korralikku raamatukogu ja lugemislaua. Mõlemad on aga ÜENU tegevuse arendamise seisukohalt hädavajalikud.

ÜENU osakondade tegevusest

ÜENU Kungla osakond korraldas suviste esimesel pühal 5. juunil Vastseliinas Pärtlimäe ümbruskonna enamlaste terrori alt vabanemise 19. aastapäeva. Nimetatud ümbruskond kannatas Vabadussõja tallermaana enam, kui mingi teine koht Võrumaal. Vabastamispäeva traditsiooni on juba korraldatud aastaid.

Päev algas Pärtlimäe küla läheduses Pärtlimäel vaimuliku talitusega Vastseliina õpetaja E. Ernitsa poolt. Järgnevalt kõnelesid riigivolinik A. Kendra ja ÜENU esindajana Elmo Ploom. Aktust ja vaimulikku talitust kaunistas puhkpillide orkester. Inimesi oli koos üle 1500.

Päev õnnestus suurepäraselt ning kujunes kogu ümbruskonna suureks isamaalikuks meeleavalduseks. Oleks soovitatav, kui niisuguseid päevi korraldaksid teisedki ÜENU osakonnad, kes asuvad Vabadussõja võistlusväljade piirkonnas. ÜENU Kungla osakond töötab väga soojas vanekorras vanema põlvlega.

ÜENU Kõnnu-Nõmme osakonna noorteharu lavastas hiljuti A. Kitzbergi „Näetud talu“. 31. mail peatus Kõnnu algkoolis soome noorsoolaste ekskursioon, keda Kõnnu noorsoolased võtsid vastu lilledega. Soome noorsootelaste külaskäik jättis oma südamlikkusega noortesse sügava mälestuse.

6. juunil korraldati Tormas kihelkondlik noortepäev, kus esinesid ÜENU Kõnnu-Nõmme ja Torma osakondade rahvatantsijad. Rahvast oli väga palju. Samuti aitab ÜENU korraldada maanoorte suvipäeva 19. juunil Tormas, kus ÜENUlased esinevad rahvatantsudega, võtavad osa võistlustest jne.

ÜENU Kiltsi osakond koos Kiltsi maanoorte ringiga korraldas käesoleval kevadel Kiltsi koolimajas avalikkude loengute sarja 21 loenguga 3 kuu jooksul. Loengute kuulajate arv tõuseb kokku üle 1000 s.o. ümmarguselt 50 kuulajat loengu kohta. Kõnelesid enamuses Tallinna ja Tartu haridustegelasi ja põllutöökoja, kodumajanduskoja ning naisliidu asjatundjad.

Laulupeole on ülesannud 57 ÜENU laulukoori. Lisaks sellele esinevad mitmed ÜENU osakonnad 24. juunil staadionil toimival ÜENU ja Võimlejate Liidu poolt korraldaval võimlemise ja rahvatantsu pidustustel. Viimasel esineb ka Soomest Lahti noorsooühingu 32 liikmeline rahvatantsurühm pr. Helvi Juurakaise juhatusel kandes ette soome tantsud: Tuliluiikka ja Koiviston polska.

PEA- JA VASTUTAV TOIMETAJA AUGUST MEIKOP. TEGEVTOIMETAJA H. TARAND.

Toimetuse: V. Vent, E. Viirsalu, A. Moor, H. Lepik, H. Viires, E. Hõbe.

Väljaandja: ÜENU Keskjuhatus. Toimetuse ja talituse aadress: Lembitu 20, Tallinn.

TELLIMISE HIND: Aastas Kr. 2.50, poolaastas Kr. 1.50, 3 kuud Kr. —.75

Välismaale (v. a. Läti ja Leedu) aastas Kr. 4.—, poolaastas Kr. 2.—.

Trükkikoda „Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8, 1938.

„Päevalehe“

raamatu ja kirjutusmaterjalide kauplused

soovitavad noortele sõpradele
õppeabinõusid ja kooliraamatuid.

Suures valikus lastekirjandust
kõiksugu kirjutusmaterjale,
joonistus- ja maalimistarbeid.

Igasuguseid mängu, nagu: domīno, pildi ja numbri
lotto, kitsemäng, ümbermaailma reis, kvartett jne. jne.

Peale nimetatud mängude on meil suures valikus
kummipalle ja täispuhutavaid kummiloomakesi,
pildiaabitsaid, pildi- ja maalimisraamatuid jne. jne.

Hinnad lastele ja noortele väga soodsad

Meie raamatu- ja kirjutusmaterjalide kauplused asuvad:

Pärnu 10 ja **Pikk t. 2**
Tel. 446-11 Tel. 428-83

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus
Pikk 2 Oma telefoni keskjaam 428-83

TÖMMU
Ekstra
ERI-PRUUL

SANGAR

KANGE ÕLU

MAHLAJOOGID, SIDRUNI-
HAPPE JOOGID - MÕDU

ERA

Põllumajandusliikude ühisuste ja põllumeeste
ühistegelik keskrahaasutus

PÕLLUMEESTE KESKPANK

Tallinn, Vabaduse puiestee nr. 1. Tel. 444-36, 444-38, 471-73

Võtab raha hoiule, makstes hoiusummade pealt aja-
kohast kõrgemat protsenti.

Annab laenusid obligatsioonide, väärtpaberite, kulla ja
muul kindlustusel ning käemeeste vastutusel.

Müüb — ostab välisvaluutat.

Müüb riigikassa pantkirju — millega võib soodsalt
tasuda asunikkude talude võlgu.

Toimetab sissenõudmist vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamatesse
kohtadesse.

Toimetab kõiki panga-talitusi

Põllumeeste Keskpanga liikmeiks on põllumajandus-
likud ühisused ja peremehed — kinnisvaraomanikud.

RIIDEKAUPLUSED

TALLINN: SUUR KARJA 15 PÄRNU MNT 6

HAAPSALU, KURESSAARE, MUSTVEE, NARVA, PET
SERI, PÄRNU, RAKVERE, VALGA, VILJANDI, VÖRU.

„POLARIS“

EESTI KINDLUSTUS-AKTSIASELTS

Võtab vastu järgmisi
kindlustusi:

tule-, murdvarguse-, veo-,
kasko-(laevakerede), väärt-
saadete- ja klaasikindlustusi

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid
ületavad

Kr. 1.000.000.—

Seltsi asutamise peale on
kahjude eest väljamaksetud üle

Kr. 5.510.000.—

Solidne edasikindlustus!

Kahjud likvideeritakse
viivitamata!

Juhatus asub TALLINNAS, VANA VIRU 12.
Kõnetraat 426-66. Telegr.-aadr.: „Polaris“.
Osakond Tartus, Suur Turg 11. Kõnetr. 6-75.

Esindajad kõigis linnades ja maakohtades.

Hind 30 senti

Šokolaadi kuubid „AKORD“
„Kawe“